

OROL.

Časopis pre zábavu a poučenie.

Zodpovedný redaktor **Ján Kalinčák**. Riadny spolupracovník **Andrej Sytniansky**.
V Turč. Sv. Martine, 20. mája 1870.

R e n e g á t.

(Z Mickievicza).

I.

Co sa nedávno stalo v Irane,
Rozpoviem svetu celému.
Na kašmírskom sadol si divane
Baša naprostried háremu.

Pejú Grékyne, pejú Čerkesky,
I otrokyne Kyrkyza;
U nich v zorniciach úsmev nebeský,
U tamtých drieme eblisa. *)

Baša nevidí, baša neslúcha,
Turbán zavisol nad zrakom,
Drieme i dym hltajúc z čibucha,
Zakryl sa vôňnym oblakom.

U dvier zjaví sa družina dáka,
Rozstúpä sa sluhov rady, —
Hľa, zajatú vedie Kyzlar-Aga,
Klama sa, mlúvi: „Effendi!“ **)

„Ktorého jasnosť takej jest moci
Medzi hviezdami divanu,
Sfa stred brilantov na šatách noci
Lampada Aldeboranu! ****)

Ráč ku mne zhliadnuť, hviezdo divanu.
Dobrych som novín tlumačom:
Hľa úslužný vetrik z Lehistanu
Vďačí sa novým haračom. *****)

*) diabol. **) Titul státnych a civilnych úradníkov u Turkov, znamená toľko čo naše pán.

****) Hviezda prvej veľikosti. *****) daň, tu dar.

Padišah nemá takej kvetiny
V sade rozkoše v Štambule,
Ona je rodom z zimnej krajiny,
Ktorú spomínaš tak čule!^o

Tu závoj, čo jej zakrýval vňady,
Odslonil — perla jasavá!
Renegát baša sotva k nej hľadi, —
Z rúk púšťa čibuch — zaspáva...

Chýli sa na bok, turbán mu padá,
Bežia ho budiť — o divy!
Ústa zsinaly, tvár na smrť bladá:
A baša nenie viac — živý!

II.

„O divy, hrôza!“ ... vrešia janičiari,
V práve mudrci učení —
„Tú Nazaretku za tie čierne čary
Prikryje kopeň kamený!

Veď to bol Hassan, ten renegát baša
Divší nad leva, tygrisa,
Jehož nevládla srdcom deva naša,
Ni Džurdžistanu hurysa.^o)

On čo Hagovi na striebornú miskú
Rútil leb kňaza Iflaku,
Vďačný mu Hagan mnohú odalisku^{**})
Z vlastného poslal orsáku.

Všetkými zhrdol! Teraz ho zabíja
Postava plachej gazely,
Jako motýlka keď zlá modrá zmija
Strelami očí zastrelí.

Nechže tú zmiju Bej na trávnik čierny
Z pevnostnej stráže privedie!...
— Už od hodiny schodia s' pravoverní —
I kadi z mesta už ide...

Prijachal kadi,^{***}) sbierajúce kamenie,
Čakajú — marná nádeja!
Bej neprichodí, prázdne je väzenie:
Niet tam dievčiny, ni Beja!

^o) Devica rajská. ^{**}) dievča háremu. ^{***}) richtár.

List suchý.

Stupilo dievčatko
Na list suchý, zvadlý,
Lomilo rúčkami,
Slzy mu vypadly.

Rukami lomilo,
Slzičky ronilo:
Bože môj, pane môj,
Čo sa mne to snilo!

List suchý, list suchý
Bol vraj raz zelený,
A s modrým kviečkom
Bol si vraj blažený . . .

Bože môj, pane môj,
Čo sa mne to sníva,
Že vraj búrka lístok
Odlomila divá.

Vetry ho ďaleko
Svetom rozochvely,
Preto vraj lístočok
Zvadol, uschol celý.

Zvadol, uschol celý
Už tam leží v hrobe:

Kvietko nezabudlo
Naň v svojej sírobo.

Nezabudlo ale,
Klesla mu hlavička
Od veľkého žiaľa
Uvadly mu líčka.

Stupilo dievčatko
Na list suchý, zvadlý,
Lomilo rúčkami
Slzy mu vypadly.

Rúčky zalomilo
Slzičky ronilo:
Ach Bože prebože,
Čo sa mne to snilo:

Že šuhaj s dievčinou
Boli raz blažení . . .
Ach Bože prebože,
Jak sa ten svet mení!

Hladelo dievčatko
Na list suchý, zvadlý,
Lomilo rúčkami,
Slzy mu vypadly.

Lauček.

O r a v a.

Povest od Jána Kalinčáka.

(Pokračovanie).

III.

Na Hornom Kubíne si zas v tej dobe sedí doma v izbetke svojej pán Kubini Ferenc, shrbený čítajúc už po desiaty raz*) bibliu na stole ležiacu tak pilne a s takým záľubením, jako čoby bol zrak jeho prvý raz do nej nahliadal. Toho času bolo ešte málo knížiek vídať na našich stranách, a medzi tými nachádzaly sa u zemanov najviac latinskí a grécki spisovatelia, v školách pestovaí, u

*) Szent-Iványi Gábor, pán starký, ktorého pôvodca dobre znal, prečítal celú bibliu od počiatku až do konca trinásť ráz.

knázov ale okrem týchto i rozličné polemické knihy náboženského obsahu z Nemiec prinesené: biblia ale všade rozšírovaná, a jak u ludu, tak i u zemanov, obzvlášte ale v pokročilejšom veku pilne čítavaná bývala.

I starý Kubini Ferenc čítal bibliu a pokazoval si prstom riadky, aby žiadnej písmeny nevyňahal.

Bol to pán už hodne starý na sklonku života; šedivé vlasy jeho zostaly už riedke, čelo ale tým vyšie a významnejšie sa klenulo nad šlachetnou výrazu plnou tvárou, ačpráve oko jeho už pomaly bývalý oheň svoj ztra-

tilo, a obrvy dakedy vraj husté a zdľhasté sa viac menej potratily, tak že medzi nimi červený limec okolo očí povstávať začínal. Oblečený mal na sebe starý už ošumelý dolomán, ktorý v dome najračej nosieval, bo bol naň naučený, a nebol by ho prečaroval ani s najskvostnejšou mentiečkou.

Jak číta, tak číta, i premyšľuje bez pohnutia vsávajúc prečítané riadky do seba, a jich obsah a smysel uvažujúc. Tu sa otvoria pomaly dvere, mladé dievča neobyčajnej krásy a pekného vzrastu sa potíchu všmikne do izby, jde tichým krokom ku starkému, položí mu potíšku jednu ruku na plecía, i schýlac sa mu na hlavu, tak že sa lícom dotklo plešiny starkého vypovie:

„Otec môj, máte už čítania dost; nehajte to už, a nekazte si oči.“

Ferenc pozdvihol hlavu, pozrel na dieťa svoje, i odpovedal: „Nehaj ma Elenka moja, nehaj, rád by som dočítal evanjeliu až do konca, a ty vieš, že som nerád, keď ma kto vytrhuje. Ak ti je smutno samej, jdi do Elekov ku strynej, však ta bez toho rada chodieváš.“

„Ach nechce sa mi, od nejakého času je stryná tak čudná oproti mne, že sa mi ani nechutí ta chodiť,“ prehodí dievča.

„Nuž keď je tak, nech že si je jaká chce, nech sa hnevá ak sa hnevá, však sa ona udobrí. Nuž a Štefan je kde?“

„Ten už tu nebol od týdňa; musí sa tiež hnevať, že nechodí od tých čias, čo sa s Čobornákom u Elekov pre dákesi zeme povadil.“

„Nuž ty blázon, odkáž mu, aby prišiel, čože ho do Čobornáka! Ale ktorého to Čobornáka?“

„Toho z Valaskej, Maksa rapavého, čo ho ináčej i Rapkom nazývajú.“

„Hja čo nás po tej šeplete. Pošli sa opýtať do Revišnieho čo Štefan robí, prečo nechodí, a rozkáž mu, aby hneď a hneď sem prišiel ad audiendum verbum regium. Rozkázat mu môžeš, však si jeho sverenica — a teraz mi daj pokoj,“ odvetil starký i začal znovu čítať.

Či bola Elena poslušné dieťa, a či sa najmenej nenahnevala že jej otec pokynul vykonať dač podobného tomu, o čom už od troch dní tak jako v snách sama premyšľovala, nevedomo. Že to už prv sama neučinila, pochádzalo mo-

žno zo samej zpyry, a možno že len preto, aby mohla dlhšie v samote o milom svojom snívať. Mladí ľudia prichádzajúci k dospelosti a k poznaniu náklonosti svojej obapolnej ukazujú sa často len práve preto chladnými a lahostajnými k sebe, aby takýmto škadlením druhého, za ktorým jim, jak sa to hovorí, duša píše, ku pokoreniu, na ktoré pravda tým sladkejšie smierenie nasledúva, privedli; z druhej strany zas stáva sa to nevedome i preto, že mládež sa o samote rada kocháva v preludoch obrazotvornosti svojej, ktorej predmetom je obyčajne to, čo jej je najmilejšie. — Keď teda sám otec mysel Elenkinu na tú cestu obrátil, ktorú sama za najlepšiu uznala, obrátila sa vrtko, usmiala sa, a jak pomaly a potíšku do izby vkladla, tak živo ju zanechala i hľadala po dome Evu svoju volajúc: „Eva, kde si, kde sa tmlíš po svete?“

„Tu som,“ odpovie chyzná, „čo sa Vám páci, panna moja?“

„Vyhladať dakoho, čo pôjde na Revišnie, ale hneď.“

„Ja by som síce najračej sama išla, ale sa bojím, že by ma svet ohováral, a jazyky sú zlé,“ odpovie Eva.

„No dobre, daj koňa sedlať a povedz paholkovi, že dal pán urodzený pánu Štefanovi odkázat, aby sa hneď sem pácilo.“

Skoro bolo osedlané, skoro paholok odišiel, každý vedel kam, bo to nebolo zriedkavé že z Hornieho Kubína do Revišnieho včasto poslovia lietavali, z Revišnieho ale zas obyčajne prichádzaval s odkazmi Štefanovými mladý Lauček k najväčej protivni otca svojho, a k najväčej radosti chyznej Evy.

Ale veľká útecha Elenkina, ktorá v prsiach pred tým zavievala, začala ustupovať dákejsi starostlivosti a úzkosti, bo jej len teraz na um prišlo, žeby sa Štefan tak dlho bez príčiny nezdržal do Kubína ani nenazreť. I trvalo to dost dlho pre ňu, a tak teraz vy počítavala čas ku ceste z Revišnieho do Kubína potrebný na prstoch. Hodina, dve uplynuly čo sluha odišiel a Štefan neprichádzal, acpráve sa pred tým chlúbeval, že on len pol hodiny na cestu potrebuje. „Možno že to pred tým tak bývalo,“ vzdychlo si dievča, „teraz hádam o mňa už menej dbá,“ a pri tejto myšlienke mu slzy do očí vstúpily. Ale vždy ochotná Eva, ktorá zas len svoj prospech a

rozkoš pred očima mala, sa priplachtila k nej i rozprávala všelijaké veci, ktoré inokdy jej pannu obveselovali, teraz ale na ňu žiadno vraženie neurobili. Načakaly sa dievčatá dosť, až Elene bolo úplne teskno, tak že už chcela sa vzdialiť; a keď na ostatok bolo z ďaleka počuť hrmavicu a bliskavicu, Elena vysloviac: „sotvá už príjde,“ v netrepezlivosti sa začala poberať domov. V tom zadupocú v dialke kopytá koňské, a čujné ucho Eleny poznalo hneď, že rýchlosť koňova není taká jako to bývalo, keď Štefan prichádzal, len že teraz dupot dvoch koní slyšať bolo, tak že viac nepochybovala na príchod očakávaného milenca.

A vskutku prichádzal Štefan Revický, ale nepobádal ostrohov koníka svojho, len tichým povolným krokom vnišiel do dvora Kubíňoch, sosadol i kráčal napred ku staveniu. Elena sa strhla, i šla milencovi proti, jej drobný kroček sa pomaly tíšil, a na tvári bladosť vystupovať začala, keď uzrela očakávaného so svesenou hlavou, a na dol upretýma očima približovať sa.

„Čo je to, Števkó, že tak neskoro prichádzaš, a tak vážne vystupuješ jako môj otec keď jde do kostola?“

„Prišiel som na tvoje pozvanie, Elenka, aby som vypočul čo sa ti líbi,“ odvetí Štefan.

„Veľký pán, veľký pán, pravda, ale k tomu i veľmi múdry, ktorý sa nazdáva, žeby sa Elena Kubíni opovážila pána brata Štefana k sebe povolávať, keď sa jeho milosti nepáči prísť svoju sverenicu pozreť, a ju svojim laskavým slovom v jej smútku obveseliť a jej zarmúcenú tvár ligotom očí svojich rozjasniť,“ hovorí dievča uštipačne, a potom vo vážnej prehnosti pokračuje: „ale prosím pekne pána Štefana, nech ráci sa presvedčiť, že môj otec to bol, čo chce mať vývod od neho z viny, ktorú spáchal oproti domu nášmu.“

„Teda tvoj otec to bol a nie ty?“ opýta sa Štefan.

Elena odpovie: „Nuž choď len k nemu však ti povie, čo vlastne chce.“

„A ty nejdeš so mnou?“

„Nie, mňa tam netreba; však vieš, že už z nás nič viac nebude.“

Štefan zbladol na tieto slová, i zostal skamenelý, a len po krátkej chvíli, keď medzi tým Elena oči svoje na ňom pásala, trasavým

hlasom vypovie: „teda to musí pravda byť, keď i ty tak hovoríš.“

Bolo žartu, bolo pretvarovania dosť; Elena videla že je Štefan ten starý, a bolo jej ľúto, že chudáka obraziť, a nemilé city v ňom vzbudiť mohla. I priskočila teda k nemu, ovesila sa mu o ruku, i uchlácholujúc ho a pozerajúc mu čistym zrakom svojim do očí vyriekla: „Števkó, už jakokoľvek, len poď k otcovi, však on najlepšie zná prečo fa dal k sebe zavolať. Dobre, dobre pôjdem s tebou, abys našiel zas cestu ku nám, na ktorú si už zabudol, lebo pre teba:

Zarástly chodníčky drobnými trávničky,
Voňavou zelinou, drobnou datelinou.

Ale abys si preca nemyslel, že já z Kubíňovskej krve nepochádzam, a že si dobrovolne, len za to, žebyš ty to rád mal právo svoje na teba zadávam, teda ja:

Ja trávičku sožnem datelinku skosím,
Ešte ta šuhajko, ešte ta mať mosím.

No len poď ďalej poď, však uvidíš čo sa s tebou stane.“ A pohrozila mu prstom.

Šuhajovi prešla starosť, pritúžil k sebe rúčku dievčaťa a vyhladiac tvár kráčal tak strmo, že družka jeho sotvá za nim vystačiť mohla.

Keď prišli do izby našli starého Kubíniho už hore koncom prechádzajúceho sa hore dolu a bezpochyby nad prečítanou deňou úlohou, jako obyčajne premýšľajúceho.

„Otec môj“ preréčie Elenka „tu vám vedieš delinkventa, robte si teraz s nim čo chcete, keď ste si ho dali sem doviest, a vyhrešte ho že nechce dcéru vašu počúvať.“

Mladý sa poklonil a Ferenc podajúc mu ruku ho privítal: „salve mi fili! nuž čože je to že si u nás už tak dávno nebol? Elena skoro ošedivela nad tým, a nedala mi pri čítaní pokoja, až som sa jej zpytal prečo sa račej s tebou nebaví a mne nedá pokoj; a preto som jej kázal pre teba poslať.“

Štefan nad tymito slovmi uradostený bozkajúc starému ruku — k čomu tento vďačne privolil — chcel mu ďakovať, ale Elena prerušila ho vypovediac:

Šuhajko čo robíš, že ty k nám nechodíš:
Moja mať povedala že ma ty nefúbiš —

a potom všetkému koniec.“

A mladý šuhaj zabudol pri tom na všetky svoje koncepty, ktoré Ferencovi vážne pred-

ložil cheel, rozosmial sa, i opýtal sa jej otca: „ale povedzte mi len pán učeek, čo len Elena so mnou chce? už mi dáva druhý raz na známosť že od nej bočím, a práve ona je tá sama, čo o mňa nedbá.“

„Ah už teraz vidím čo obidva chcete“ predhodí zľahka Ferenc „ty hovoríš že invertte corium fiet calceus, jako nás to v škole učili, a Elena zas že k nám nechodievaš, to jest že ju rád nemáš, čo vlastne i ty o nej hovoríš. Povec mi teda, povec odkiaľ táto zvada medzi vami?“

Elena bola zvedavá s čím jej súdruh začne, nebola ale k tomu pripravená že vyjde hneď s barvou, ktorou tvár jej nalíčená byť mala. Začal Štefan: „prichádzam do Kubína, ale Eleny doma niet, a tak musím volky nevolky za ňou do Elekov. Tu obyčajne vídavam Rapku s ňou laškujúceho, a okolo nej obskakujúceho, pri čom i Lajoš nezahála: ja sa na to musím dívať a ona si ma sotvá povšimne.“

„Nuž vidíš Števkó“ odvetí dievča, „to je všetko preto, že je tvoja snúbenica na svete nie poslednie dievča, a tak bys mal len pyšným byť na ňu, lebo načo že by ti bolo také ledačo, čo sa nik za ním neobzre.“

„Ale to je ešte nie všetko“ pokračuje šuhaj, „prijdem sem as pred týdnom, a tu najdem v dome vojaka s pani Elečkou a s Elenou vo veľmi dôvernom rozhovore, tak že obe na mňa sotva pohliadli; pri obloku stál zas len Rapko s Lajošom, i ušmrdali sa veľmi že Elena račej na oficiera pozerá nežli na mňa.“

„Vidíš, vidíš Števkó“ — pretrhne ho dievča „ale však bol pekný? však si sa len čudovať musel jako mu jazyk ani odpočinku nedal?“

„No teraz vidím“ prehovorí konečne Ferenc, „že sú to len plotky medzi vami. Števkovi sa nepáčilo, že sa s tebou ani zabaviť nemôže keď do Kubína príjde, a myslí si že mu jedno či doma zostať či sem prísť; ty zas myslíš že sa jemu všetko ľúbiť musí čo robíš a spoliehaš sa na jeho trpezlivosť; ale ver mi, trpezlivosť má tiež medze — ach však som ja tiež bol mladý“ zavzdychol si starký, „a keď som sa okolo tvojej matky krúteval, nikdy som pokojným zrakom v tú

stranu nehladel, kde som ju videl v dôvernom rozhovore s inými.“

„Ale otec môj, však to moja vina nebola, že som sa riadiť musela podľa rozkazu strynej, ktorá mi kázala sadnúť si ku sebe, aby mladý dôstojník sám nezostal keď by ju odvolali, čo sa včasto stávalo — bo i Lajoš i Rapko od neho bočia a nechcu s ním nič mať a preca je hostom v dome. — I Štefan pravdu nehovorí udávajúc žeby som ho ja bola nahnevala, skorej pohoršily ho slová Lajošove a Rapkove o tých, už ja neviem jakých zemach.“

Sotvá toto Štefan dupočul, bolo po jeho dobrej vóli, ktorá sa mu bola prinavrátala. Zakabonil sa, tvár mu zbledla, a obláčky nevole mu začaly na čelo vyesúvať. Bol celkom zmenený, jako by ho bola vretenica uštípla, tak že nemohol prerieť ani slova. Ferenc sa na to, nemohúc sa žiadnej poznámky od Štefana dočkať opytoval: „no mi fili čo to máte s tým Čoboriňakom? čo sú to za zeme o ktorých Elena hovorí?“

Štefan sa zdráhal z počiatku, až na ostatok trasavým hlasom začne: „Ja som sedel s pani Elečkou, Elenou a poručikom z jednej strany paloty, z druhej stál pri okne Lajoš s Rapkom, ktorí sa medzi sebou polohlasne shovárali, tu i tu na mňa okom pohadzujúc a pri tom sa i usmievajúc. To som spozoroval, a nemajúc účasti v besedovaní pani Elečky, Eleny a mladého poručíka, ktorí sa rozličnými, mne lahostajnými predmetmi zabávali, a kde jim poručík o vojnách, veľkých mestách, veľkolepých zábavách, plesoch a rozličných krojoch a šperkoch cudzích národov, a obzvláste ženských vypravoval, obrátil som pozornosť svoju na dvoch tých mladých ľudí, i počul som mnohé mne nevelmi milé slovo. Keď ale poručík za každým druhým slovom len Viedeň a Viedeň zpomínal i vypravoval, s jakými paniami on čo viac na cisárskom plese šasiroval, bo vraj každý dôstojník má ta prístup, i jako sa jich šperk od samých diamanťov blištal, tak že i svetlo lámip zatemnoval, i jako sa mu i tie najkrajšie krásavice usmievaly, tak že sa mu zdalo, že je v nebi: tu prerečie Rapko k Lajošovi dačo o Elene, čím väčiu pozornosť vo mne zbudil, tak že som na poručíka, na jeho šasirovanie, maširovanie, veľké panie atd. zabudol, a jedine

počúval, čo tí dvaja hovoria. Oni zpozorovali síce, že účasť beriem na jich rozhovore, i že jich pozorujem, ale tým sa nedali najmenej preškádzať, i usmievajúc sa Lajoš Rapkovi hovoril: „Tá jeho ver mi nikdá nebude, a hoc by jich otcovia kolkoráz boli za seba obecali. Len sa ty obráť Danielko okolo nej, a dobre to vypadne, keď celý úrek so zemiami i horami, holami a pašienkami zas nazad dostaneš.“ Rapko sa usmial, pokýval hlavou a odvetil Lajošovi: „Ja urobím čo bude možno, a keď ma viceispán len troška podporovať bude, nuž vyženieme tú lišku, starého Jonáša, z jeho brlohu.“ — Tu som sa ďalej zdržať nemohol, bo sa jednalo pri tom nie viac o Elenu, ale o česť môjho otca, i vstal som a prsto k Lajošovi prikróciac opytam sa, čo pán Čobornak má s mojím otcom? Tento posledný ale mrdol plecóm i nečakajúc na Lajoša odvetil: Čo vás po našom rozhovore? ba čo vás po Kubíne? Mali byste mať tolko rozumu a dať rodine Kubínskej pokoj, ktorá ani z ďaleka voňať nemôže, čo Jonášom Revickým zapácha. Ja som sa opýtal, prečo môjho otca líškou pomenoval? I čo nás po vašom otcovi, však známe kto je. Tu som sa opýtal Lajoša, či v otcovskom dome trpí takéto pohanenie naše? ale on odvetil, že jemu nič po našich hádkach i že sa Čobornákovi zazlíť nemôže, keď si pomyslí, že môj otec a starý otec jeho predkom i ostatnie zemičky pobrali.“

„Ja som potom zanahal shovárajúcích a posmeškujúcích mladých ľudí, i obrátil som sa k pani Elečke s otázkou či dovoľí, aby ma v jej dome jej hostia napadúvať smeli? Lajoš ale prijde k matke i usmievave vypovie: ale maminka nič je vo veci; títo dvaja páni sa pohádali o dákesi zeme. No páni, odpovie Elečka, mali ste nás zašanovať s hádkami vidiac že tu máme vzácneho hosťa, a že ste tu nie sami. Poručík súc pretrhnutý vo svojom vypravovaní sa ozval že škoda Viedne, kde je každý spor v prítomnosti páni za neslušný držaný, i že on nič podobného nepočul, kým mňa tu nebolo. Elečka dala za pravdu poručíkovi i privolila na slovo Rapkovo, žeby sme sa všetci traja vzdialili, a tam naše spory vyrovnali. Sotvá sme ale von vyšli, tu Rapko sa zasmaje do dobrej vôle i povie Lajošovi: Vidíš i tvoja matka mu dala na známosť, že sa darmo do Kubína vláči, a čo sa môjho

úreku dotýka, o ten sa postarám sám, a uvidím či sa Revickovská žebrač do rodín statočných zemanov vtierať bude. Lajoš si začal hvízdať, vzal Rapka za ruku a odišiel s nim preč, odo mňa sa ani slovom neodoberúc. Tak hľa pán ujček,“ dokonáva Štefan Revický, „pohanili mi otca, a Elečka privolila aby ma vyhnali von z domu a mi pokázali, že sľuby naše s Elenou sú len vietor a tóna. — Či som teda nemal dostatočnú príčinu tak dlho sa doma zadržiavať, pokiaľ by sa okolnosti nezmenily?“

Elena vyskočila jako srna pri posledných slovách sľubenca svojho, ovesila sa mu na rameno i prenikavým hlasom vyvolala: „Nie, nie Števkó môj, ja som o tom všetkom nič nevedela, odpusť mi, ak som i ja, hoc i nevedomky, na tom všetkom súčasnená, odpusť drahý môj; nikdy ta viac nepôjdem.“

Štefan pri samej upomienke znevrelý, odpovedal nie síce chladne, ale ticho, že jej úplne verí, že ale mu ničo možno, zemanovi, hanu znášať, obzvlášte keď sa to v dome viceispána stalo, a tak preň ho nikde zástity niet. Sám že si zadosťučinenie vziať nemôže ohľadom svojho otca; tomuto ale o tom všetkom ani slova povedať nemožno, bo žeby v starobe svojej, počujúc že sa len jedna jediná duša na svete nachádza, ktorá by v stave bola o statočnosti jeho pochybovať, to ľahko i smrťou zaplatiť mohol.

Medzi tým sa starý Ferenc živým krokom bez slova so skrižovanými na chrbte rukama premýšľajúc prechádzal. Na ostatok zastaviac sa i pohliadnuc na Štefana vypovedal: „Recte mones mi fili. Naši mladí ľudia si z toho nič nerobia, keď môžu koho, čo sa jim nepáči na ceste zastaf, a ho alebo sami až do umretia pokaličiť, nabíť, alebo si nástroja druhých, ktorí sa s vyvolenou obeťou do hádky pustia, potom ju zneuctia i na duši i na tele, a potom roztrusujú hanobné chýry po celom svete o jej chabosti. Ty ale Števkó pravdu máš, keď si ctíš otca viacej a jeho naučenie od mladosti ti dávané, jako pluhavé nápady podlých, surových ľudí. — Ale, ale, mne sa celá ta historia nepáči. Tí ľudia kujú volačosi pod kepenkom, to vidím, bo znám i Lajoša, i celú Čobornákovskú fajtu. Elenu moju tiež znám, a viem, ty Števkó! obráťac sa ku tomuto a prstom mu hroziac pokračuje ďalej,

„boh ti buď milostivý, kebyš kedy len tieňom myšlienky pomysleť mohol, že ona nie je takou, jako ju boh stvoril pre teba. — Ale, deti moje, jdite preč odo mňa,“ prehodí na to dobrý Ferenc, „staroba choroba, a tak sa ťažko snáša s mladostou, a je jej len voždy v ceste, už ja sa račej sám so sebou zabávať budem, jako čoby som chvíľu vašich radostí a vášho smierenia kalit mal. Jdite deti moje, a robte si čo chcete, ja zas budem premýšľovať o tom, jako to bude, keď prijde starý kamarát Jonáš a povie mi, jako k Laučekovi: venias, venias, ludemus chartifolia et bibemus mediam cerevisiae. Aby sa toto ale stalo musíš ty Števk u nás zostať, bo by ináčej kamarát Jonáš ani ko mne neprišiel a sa nazdával, že si mám lásku z toho robiť, keď sa jeho synáček o moju úbohú dcérečku uchádza. Bohatstvo, bohatstvo! a k tomu nie rebelant, sine crimine perduellionis. — No jdite deti moje, a smierte sa, ale tak úplne, žeby sa starý Ferenc nad tým kormútiť nemusel.“

Elenka bola tomu rada, a Štefan cítil pri tom teraz storáz väčiu dobrotu starcovu, jako pred tým. I pobrali sa mladí ľudia ďalej, a nemysleli ďalej o svete nič, i nebolo viacej ani myšlienky o odchode z Kubína. Čo Lajoš čo Rapko? to byly pletky. Znáte vy ľudia dobrí čo je to, keď sa mladí, najhlbšie a najvrúcejšie si oddaní ľudkovia smiera a potom si volne, hoc len niekoľko mihotavých a pomíjajúcich okamyhov nikomu len pre seba žiť, a jeden pre druhého, a nie pre iného dýchať môžu? — Ja to znám — ale toto sa rozpomienky dobré, milé a ďalej nič; Štefan a Elena zažívali pár okamyhov samoty svojej lepšie, jako by som ja to dakedy bol rozumel. A dobre jim bolo, dobre, dobre a nezávidte jim.

Sotvá že nový deň zavítal a ligotavé slniečko vrcholky hôr oravských žiarou svojou pozlacovať začínalo prederúc sa pomaly i do tichých doliniek vidieka, tu nastal živý čilý ruch po dedinkách semotam roztratených. Každý išiel po svojej práci; každý chcel užít raňajšieho času k zariadeniu hospodárstva svojho a to tým viacej, že ľud k tvrdej práci ináčej zviklý už mimovoľky ani pri tom nemysliac poberal sa za svojim povolaním zna-

júc že ráno nevie, čo večer prinesie. V celej oravskej stolici ale nebolo hádam duše, čoby s tak klepajúcim srdcom bola rána očakávala, jako Jonáš Revický. Laučekove slová sa mu v hlave rozliehať začaly, a myšlienky tak obletúvaly okolo slúch jeho, jako osy okolo hniezda svojho, keď donho dakto pichne. Nespál celú noc i pozdvihujúc hlavu tolko a tolko ráz pozeral do okien či sa už rozbriežduje. Nikomu teda nebola tak vítaná zornica rána v celej oravskej stolici jako jemu. Vstal, obliekol sa, i bol by najračej hneď do Kubína išiel, keby to tak včasne nebolo bývalo. I strávil tak v netrpeľivosti pár hodín, pokiaľ neprišiel čas odchodu; potom postavil si okuliare, pričesal si vlasy okrúhlym hrebeňom, vtisol na hlavu široký klobúk, obliekol si mentiečku, vzal dlhú trstenicu striebrom okuvanú do ruky, a dávajúc doma ešte ostalej čeliadke rozkazy pre celý deň povedal, že do večera nebude doma a zabral sa pešky do Kubína. V časiach tých na našich krajoch ešte nebolo v obyčaji že by sa mužskí na vozíkoch sem tam boli rozvážali po susedných dedinách na návštevy; Jonáš bol ale už pre vrchového koňa prístarý, a tak išiel račej pešky, kráťac si cestu rozličnými myšlienkami o záležitostiach svojich rodiných, hospodárskych a peňažných.

Prijduc do Kubína rozhliadal sa Jonáš po dvore pána Ferencovom, či tam hádam hneď dákusí známu postavu neuzre; i zaradoval sa, spozorujúc pred dvermi domovými syna svojho s Elenou smejuúcich sa, laškujúcich a nestatky robiacich. Ferenc stál pri nich s pokrižovanými na prsách rukama, i krútil hlavou pri neviných žartoch mladých ľudí, i myslel si jako to bolo, keď on bol tak mladý. Zahorelo oko jeho neraz radosťou pozerajúc i na svoju dcéru i na jej snúbencu; videl a cítil jako rozkoš, šťastie a bezkonečná radosť obletovaly dve hlavy, dve srdcia, pre seba už dávno prozretednosťou božou určené. Pri tom ale nezabudol nikdy tu i tu po čeliadke obzreť sa, bo nevychádzajúc viac zo dediny a preca nezaujúc byť nečinným už zo samej navyklosti, držiaval v dome a na dvore svojom prísny poriadok a dohľad nad čelaďou. I teraz zvrátil zrak svoj na dvor, a uhliaďnuc Jonáša vypovedal: „ale povecte mi deti moje, či je to dobré či zlé čo sem pri-

chádza, ale mne sa to tak vidí jako by to bol Jonáš.“

Mladí ľudkovia pozreli v tú stranu, a chytiac sa za ruky leteli jako strely starému v ústrety, poboskali mu ruku, a obešiac sa mu každý z druhej strany na rameno viedli ho hore dvorom ku Ferencovi, opytujú sa čo sa v Revišnom stať muselo, keď sa ešte pred poľudním do Kubína uníva.

„No len mi dajte aspoň vydýchnuť vyšialení ľudkovia“ prevetí na to Jonáš „a nebežte tak, jako by sme mali zo sveta zutekať. Vy sa nazdáte, že sú moje nohy tak ľahké jako vaše, hm.“

„Odpustíte pán ujček“ prehodí Elena, „ale vy ste obidva v Kubíne zriedkaví hostia; sotvá že sme včera Štefana na lep lapili, a tuľiby prichádzate i vy. Najlepšie by to hádam bolo, keby ste ani jeden viacej na Revišnie neodchádzali. Vy by ste sa zabávali s otcom, a ja — ale však ho já nechcem, lebo vám je to protivný človek.“

Jonášovi skoro okuliare z nosa spadly pri týchto slovách, bo bol cez noc skoro na syna zabudol, a teraz zas nevedel prečo vlastne do Kubína prichádzal. Začal teda celú vinu svojho domnelého nešťastia na Laučeka zvalovať, pravda že len tak aby sám seba oklamať mohol, ale tu mu od razu príjde Ferenc v ústrety s rozjasnenou tvárou a s otvoreným náručím volajúc:

„Nuž ale, kde že si sa tu nabral hriešna duša?“

„Prišiel som poriadky porobiť tu hla s filiúsom, čo naháva otca samotného a blúdi račej po nociach, po cudzích dedinách. Nazdal som sa ešte k tomu, že sa mi volakde stratil a tak že moja linia slávnej našej famílie vyhynie“, odpovedá Jonáš.

„Hm! stratil sem, stratil tam“ odvetí Ferenc, „pravda že sa stratil, ale kde? Já mám len jedno dieťa, túto moju roztopašnú Elenu, ale keď on ku nej prikvitol, a sa u nej pravda stratil, to už neviem či ti je to potom po vôli, lebo nie.“

„Hm!“ tiež zamrknú Jonáš, „však ja tiež sem prichádzam preto, aby sa títo ľudkovia navždy jeden za druhým zatúlali.“

„A já som sa nazdával“ odpovie Ferenc, „že ta dal dominus Lauček do pensie, a že nemohúc doma bez neho vydržať si i na sta-

rého kamaráta Ferenca vzpomnel, a že mu prichádzaš povedať: domine Ferko, ludemus chartifolia et bibemus mediam cerevisiae manibus tuis coctae, čos ty každý deň domine Laučekovi hovorievať zvykol, jako to celá oravská stolica o tebe vypravuje. Ach ale Lauček, Lauček! ten ti musel dať ferulou po prstoch, že si sa Jonáško uponížil u starého kamaráta v Kubíne zavítať.“

Ferenc sám nevedel čo povedal, neznajúc čo sa v prsiach Jonášových pri spomenutí Laučeka varit muselo. Jonáš vyslovil na to nevrle: „ba netáraj daromné reči; ja neviem že sa ti to len ešte chce ty starý blázon: však už jednou nohou v hrobe stojíš! Ale keď už raz o Laučekovi hovoríš, dobre, to ale čo sa tejto záležitosti dotýka môžeme len medzi štyrma očima dokonat.“

„Ach Jonáško mój!“ vypovie posmešne starý Ferenc, „ach budú že ti títo dvaja mladí ľudkovia povdachi, keď jich račej samých naháš, a nebudeš jim per longum et latum vypravovať, že jako v Dobšinej Lauček lepšie znal stilo ciceroniano chrie písať nežli ty.“

Jonášovi to bolo ale všetko jedno čo priateľ jeho teraz hovoril lebo nie: jemu najviac na tom záležalo aby záležitosti synove s dcérou Ferencovou do poriadku privedené byly, bo sa ničoho toľme nebál, jako bodlavých poznámiek Laučekových, acpráve sám neznal že sa veci tak majú.

A preto vnišli obidva, neobzerajúc sa na mladých, dnu do domu, i svítali sa tam spôsobom dávno už medzi nimi obyčajným.

Rozprávali sa spolu o každodených veciach, o predošlých výjavoch v živote, o terajších zamotaninách v krajine až na ostatok jich Štefan s Elenou prišli k obedu požiadať. Príjdúc do paloty obzeral sa Ferenc sem tam, jako by dakoho hľadal, avšak nenajdúc ho vypovedal: „a kde je kňaz? už nebol päť dní u nás, a preca vie že je jeho povinosťou navštívovať vdovy a siroty a starých ľudí túžiacich po slovách spasenia?“

„Už piaty deň je“ odpovie Elena, čo ho niet doma. Chodí zo dňa na deň s Lajošom a Rapkom po poľovačkách, a jako svet hovorí, schádzajú sa pri tom i kňazia i páni.“

„Ja nedbám nech si robia čo chcú,“ prehodí na to Ferenc, „však sa i kňaz zabaviť môže jako každý človek, však mu to nik ne-

zazlí. I biskup Vacovský Štefan Zsenyiei anno domini 1626 die 2^a Martii tancoval prvý s mladuchou Gabora Bethlena, Katharinou Brandovou ručníčkový tanec a nikomu nenapadlo dač zlého preto o ňom hovoriť; ale keď naši páni znajú jako my túžime za tým, aby oni sami tu i tu požehnali v modlitbe nám i darom božským, ktoré z jeho štedrej ruky prijímat máme: tu sa nesvedčí že by sa týdne za polovačkami sháňali, a nás hriešne, za živými vodami pravdy práhnuce duše tak považovali, jako bysme ničím iným neboli leda prostriedkom k jich výžive.“

Ferenc totiž, jako najstaršia, a tak najväčšia osobnosť familie Kubiňovskej bol už od dávna zvykol kňaza svojho každý druhý deň u seba mať, a podľa obyčaja v zemianských domoch našich ho u seba nie len k obedu ale spolu i k večeri zadržiat; ba toto ani nebolo treba, bo sa to samo sebou rozumelo, aby pán farár veriacich svojich celý deň až do noci zabával a jak pri obede tak i pri večeri modlitbu odriekaval. Taký bol nábožný zvyk u nás až do predposlednieho pokolenia terajšieho veku. Prišlo teraz teda Ferencovi divno, že už od viac dní sa zdalo, jako by kňaz od neho bočil, i pokrútať hlavou na ostatok vypovedal: „vidím, vidím, že sa u nás dač kuje, a že ani kňazia naši viacej nehladia na svoje svaté povinnosti; ale poručena bohu! keď sa kňaz s nami modliť nechce, pomodlime sa my sami!“

A tu odriekal modlitbu sám, i utišac sa pomáľy zabával hosta svojho, pri čom mladí v rozhovore vtípnymi a veselými nápady svojimi tak obveselovali starcov, že títo ani nevedeli jako jim prešla chvíľa obedu. Jonáš zabudol i na Laučeka i na príčinu príchodu svojho do Kubína a len naostatok preriekol: „ach, jako že mi je dobre.“ Vstanúc ale od stola prehodil Ferenc: „bene, optime Jonáško! ludemus chartifolia, et bibemus adhuc mediam vini, ja veru o pive nič znať nechcem, lebo len vino letificat cor hominis, alebo jako to velice dobre aevo medio hovorievali hominis. Keby si ty ale teraz dač podobného Laučekovi povedal, viem iste, že bys dostal po prstoch ferulou až by ti očernely, a zasply žeby to až do tretieho domu počuť bolo.“

Ferenc bol tiež dobrej vôle i žartoval s priateľom tak po kamarátsky, jako čoby boli

obidvaja ešte dvacatroční šuhajci, nemysliac ani na to, že je pre starcov najlepšia zábava keď sa môžu podľa starých navyklostí škádlit; ale tu neviné narážanie na v celom vidieku známe slová Jonášove zapríčinilo práve odporný výsledok. Jonáš sa strhol, čelo sa mu shrždilo, vstal, vystrel sa, keby to len možné bývalo, jako sviečka, i povedal: „dobře Ferko, dobre, skoro by som už bol zabudol o čom sa vlastne poshovárať máme, tak nás hľa deti naše svojimi ustavičnými pletkami nám samým odcudzily.“

„No nahaj jich“ odvetí na to Ferenc, i ty bys nebol v jich veku lepším; teraz sú ti to pravda všetko pletky, lebo ta už viac na svete nič nezaníma a neobveselí, len staré zvyklosti, snaď ešte to, keď si pomyslíš jako to v Dobšinej bývalo, keď si tam najchýrečnejším študentom býval.“

„Daj teraz Ferko pokoj! mne je vskutku nie do žartu.“ I odišli do druhej izby, kde ale Jonáš zaraz v pretrhnutom rozhovore pokračoval: „Ferenc! ty sa o týchto dvoch mladých ľudí myslím práve tak staráš, jako ja.“

„Nuž pravda“ odvetí Ferenc, „však sú si už od malička jeden pre druhého vychovávaní, a jako myslím, jeden od druhého ani teraz veľmi nebočí.“

„Práve preto Ferenc! by sme už s nimi mali konečne poriadky porobiť, a žiadosť moja by bola, aby sme za desať dní svadbu držali, lebo svet hovorí o tom všelijaké veci, a dobre je to, keď sa o teba nikdo nestará len ty sám.“

„Aha vidím jakýs ty starý praktikus“ pretrhne v reči Ferenc; „dobře teda Jonáško! urobme všetkému koniec.“ „Ale čím skorej Ferko, čím skorej, lebo ja dlho čakať nejdem ani nebudem.“

„Dobře Jonáško, dobre, keď sa ti páči hoc dnes, bo by sa ti za to tí mladí ludkovia len poďakovali; ale brata Eleka niet doma, išel na Lietavu alebo do Biče za hlavním išpánom, a kňaz sa túla po polovačkách, tak ti veru pomôcť nemôžem, a vieš že také záležitosti sa nemôžu vykonať, jako by bičom plasol.“

Uspokojil sa teda troška Jonáš, i zasadol pri stole s priateľom svojim rozprávajúc o veciach krajinských, o insurekciách, a rozumie sa samo sebou najviac o pánoch Turzovcoch.

bývalých to dynastoch a pýche celej oravskej stolice, až naostatok z novu zvrátil besedovanie na záležitosť svoju.

„Teda“ preručie „zostaneme pri tom, že za desať dní svadbu sláviť budeme?“

„Budeme.“

„Et quot mihi dabis cum filia popluhones?“

„Ach hybaj mi ty starý hriešnik,“ prehodí dôverným hlasom Ferenc, „už z teba nikto nevyženie starého Adama. Len vždy a všade rozmnožovanie majetku! ale u mňa si zuby vylámeš, braček. Nuž teda: nec unicum quidem. Ja viem žes boháč, ale preto som synkovi tvojmu nevychoval dievča moje, a keď to nebolo za starého kamarátstva, nech si už potom hovorí kto čo chce. Vidíš Jonáško! keď mi na mojej dcére dať záleží, tak mi záleží tiež mnoho na našej starouhorskej rodině. Ja som sa rozdelil s bratom Elekom v otcovskom majetku, a rád by som bol, keby sa roztrhané čiastky zas spojiť mohli žeby meno Kubíňovské tak tak znovu do chýru prišlo. Ja ti teda neodstúpim ani jednej brázdy: Lajos je a bude mojim nápadníkom. Keď ale si žiadam, aby dieťa moje so synom tvojím na večné veky bolo spojené, tak sa nazdávam, že sa pri tom mojej rodině nič neustrbívá, a preca i u potomkov našich až do piateho pokolenia naše staré kamarátstvo zpomínané bude.“

Jonáš zamkol a prestal od svojich už či len zartovne, a či naozaj len tak aby to tak bolo, vypovedaných slov, i súc vždy obozretným človekom zvrátil reč zase na hlavný predmet svojej návštevy.

„Nuž teda nech je jako chce! jednat sa nebudeme; ostatne dobre znáš, že ti dcéra neprijde do domu takého, kde by sa snáď nemala ani čím ohriať. Teraz len musíme určiť, kedy sa to stať má.“

„Keď sa domov navráti Elek,“ odvetí Ferenc, „príprav nepotrebujeme žiadnych, veď sme sa krem toho k tomu už od detinských čias jedináčkov našich pripravovali. Ale preca musíme to i našim mladúchom povedať.“ I vstal a s vážnou tvárou, vážnym hlasom zavolať dnu Štefana i Elenu.

Prišli, i začali spôsobom obyčajným, zartovným obtáčať sa okolo otcov svojich; Fe-

renc ale teraz tomu rozumieť nechcel, i vstanúc zo stolice, začal hovoriť: „Dietky naše! Jeho milosť pán Jonáš Revický dolieha na to, aby sa vôľa naša z ohladu na vás konečne vyplnila. My sme vás od malička jedného pre druhého vychovávali, a pán boh sám vyslyšal prosby naše, bo jako vidíme už od viacej časov, prešla náklonnosť detinská u vás v obaľujúcu lásku, ktorú sám pán boh laskavou pravicou svojou len požehnávať bude, keď pred jeho obličajom si večnú vernosť prisľúbite. Budte tedy deti moje prichystané už v tieto dni ku kroku pre váš celý život smerodajnému. My vás obidva žehnáme, a na tom je dosť, lebo matiek viac nemáte; len znajte to, že požehnanie otcovo a materino blahoslavenstvo prináša defom.“

Acpráve slávnostný prehovor tento i Štefana i Elenu veľmi prekvapil, bo sa o dať podobnom nenazdávali, preca vidiac a slyšiac o čom sa tu koná poklaskali obidva, starci jim položili ruky na hlavy, vyriekli slová požehnania trasavým hlasom, až sa skoro rozplakali, i mlčali s úženým dechom pozerajúc na zdarné, pekné, jim ruky bozkávajúce deti.

„Žehnaj vás boh dietky moje,“ preručie Jonáš tiež, „jako my vás žehnáme, a daj vám dar ducha svätého, rozumu dobrého, zdravia šťastia a svojho požehnania.“

Nikdy hádam v živote Jonášovi srdce tak radosťou neklepalo, jako keď sa po výjave tomto domov ubieral; ale nie tak šťastie synovo, nie tak výsledok dnešnej návštevy, nie tak jeho domácnosť ho teraz rozohrievaly, jako račej povedomie víťazstva svojho nad domine Laučekom, bo to už raz leží v prirodzenosti ľudskej, že skoro jedenkaždý z nás túži za tým, žeby priateľskému odporníkovi svojmu mohol zrejme na dlani preukázať, jako on, postaviac sa proti nemu nepravdu mal. Blisko tak oko Jonášovo pod okuliarmi, hlavu podhadzoval do hora, a rukama rozhadzoval pri myšlienke jako to bude, keď príjdu do Revišního, na okno Laučekovo zaklepe a mu zavolať bude v stave: tu lurco, tu nequam homo! však som ti povedal, že z našich detí dať byť musí.

(Pokračovanie nasleduje.)

Pochod.

Oj! kým bujne....

Oj! kým bujne u nás v hrudi,
Skáče bohatierska krev —
Neklakáme u obludy!
A dymom nám — vraha hnev!!

Búrne polia, búrne riekky,
I dol i hor bije hrom —
Varuj, varuj! Na preteky
Vrah valí sa v slavský dom!!

Oj! sem ocel, sem olovo,
Či ta srdce nebolí?
Svobodu chce božie slovo:
A my brat môj — v nevoľi!!

Na koníka, urrá! halí!
Mor ho! Mor ho! na pohoň; —
Nám vrahovia — hrob kopali — —
Oj! Iahli si — sami doň!!

V. B. K.

Ohlas národnej hymny švajciarskej.

Keď na nás ty voláš
Tu synov svojich máš
Vlasti naša!
Slovensko sláva ti!
Žiaľ tvoj sa ukráti
Keď hlas tvoj u brati
Sa roznáša.

Tam kde Tatier bralo
Záštity nedalo
Boh ta chráni:
Jak skaly stojíme
Striel sa nebojíme
A v boji veríme
Na zdar zbrani.

Volnosť na vše časy!
Tak sa naše hlasy
Ozývajú:
Voľný kto umreť zná
Bôľ smrti nepozná
Keď čas nastúpiť má
Podstúpiť ju.

No kde zas po boji
Velebný pristrojí
Nám pokoj chrám:
Tam neznáme boja
Len žertvy pokoja
Čo bolasti hoja
Vlasti i nám.

Kalinčák.

Odboj Vešelínov.

(Poveš zo XVII. storočia. Od Sam. Tomášika.)

(Pokračovanie.)

IV.

Do kúpeľov trenciarskych išlo sa množstvo vysokého paustva. Všetky hostince ba i chalupy sedliacke zaujaté a preplnené boli príslými veľmožmi a bohatým zemanstvom. Veľmi čudovali sa obyvatelia teplickí, keď pozorovali, že pánovia títo nevelmi potrebujú kúpele, nebažia po vyrazení, nežiadajú si hudby, ni plesov, ihier a zábav, lež že cho-

dia najviac v myšlienkach pohrúžení abo v tichom rozhovore v malých skupeniach sem tam priestranou zahradou. Často shromažďovali sa v nektorej väčšej svetlici k poradám dávkym; no vždy pozamkynali dvere za sebou a nik nezjavil, o čom sa oni tam radili.

Jedného rána dal palatín svojho dôverníka Nagya k sebe zavolať, i riekol k nemu: Rozhodná doba sa blíži; teraz sa už mu-

síme na nečom ustáliť. Dost bolo rečí; treba nám už skutkov!

A či sú veľmoži všetci jednej mysle? tázal sa Nagy.

Od prvého až do posledného dychtia všetci po úplnej neodvislosti Uhorska. Ano, keďby k tomu prišlo, hotoví sú neodvislosť túto trebars i mečom vydobýť. A viete, zemán uhorský nezná, nemôže sa pretvarovať.

Radím teda predovšetkým, aby sa každý z nich svatosvate k najprísnejšej mlčanlivosti zaviazal, radil dôverník.

To sa rozumie. Usniesli sme sa na tom, že žiaden pod pokutou smrti nesmie do tajnosti našich nezasväteným ni naše úmysly a ciele, ni počínania vyjavit.

Dobre tak! Ale mi je to preca nápadné, že doposiaľ žiadneho z vysokých cirkevných hodnostárov medzi sebou nemáme. Opatrnosť nám káže, aby sme cirkevným nymbusom prikrývali dôležité počínanie svoje tak, žeby včas potreby veriaci ľud videl, že knazstvo drží s nami.

I o tom sme premýšľali. Ja vystrojím svojho dozorca statkov Vitnediho k arcibiskupovi Lippaymu *) aby nás poctil svojou návštevou. Ak príjde, vyskúmajme najprv jeho smýšľanie; a jak náhle sa presvedčíme o jeho príchylnosti ku našej veci, zdôveríme sa mu, že si žiadame neodvislosť Uhorska od vlády nemeckého cisárstva a odvoláme sa na našu konštitúciu. Ak on to aspoň in abstracto za dobré uzná, pustíme sa ďalej a započneme boj. Nastane nám borba najprv tajná a skrytá, potom však zjavná. A to bude prevedenie našich zásad in concreto. Lebo keď ná to príjde, postavíme sa otvoreným čelom do šiku s mečom v ruke, dáme sa biť za kráľa uhorského oproti nemeckému cisárovi, a to na život a na smrť.

*) Illud etiam scriptum non praetereundum videtur, quod Abaffius, ad principes Imperii Germanici, imprimis vero ad Electorem Brandenburginum hac in materia dimisisse. Zlovaný in Hist. Rer. Trans. Part. II. p. 79. seq. assertitur; — nam et modum ac ordinem caeperit, creverit et adoleverit in Regem Leopoldum conspiratio, et quorum ductu ac auspiciis Francisci nimirum Vesselini Palatini, atque Georgii Lippay Archiepiscopi perfecta sit. — Bart.

Rozumiem. No, ale je práve na tento čas kráľ uhorský a cisár nemecký jedna a tá istá osoba.

Nám ide o to, aby tron, moc a osoba uhorského kráľa v tróne, moci a osobe nemeckého cisára celkom nezaklikly; lebo beztak už teraz z bývalej slávy a moci koruny sv. Štefanskej neostalo ani len tienu.

Veď nám je to všetkým zjavné, že Austria, trebars i po mnohých bojoch a prevratoch, preca raz pohltí Uhorsko sťa veľikánsky had. „boa constrictor“ menovaný, od vela väčšieho od seba jelaňa pohltí, ktorému len samé nohy odpadnú.

Ale my máme, sláva Bohu, ešte posiaľ nohy, — a tak mocné, že sme nimi v stave takú ranu zadať do srdca Austrie, že razom vykrváca.

Preca nám ale opatrnosť radí, aby sme sa nepúšťali osamotnelí do rozhodného boja, lebo Austria je vždy ešte pre nás saňa so sto hlavami, ktorej keď sa jedna odtne, narastú jej vždy nové a nové. Preto narádzam predovšetkým, aby sme sa pustili do diplomatického vyjednávania s Turkom, lebo tento je najúhlavnejším nepriateľom nemeckého cisárstva, jako i jeho vasal, kniaz sedmohradský, ktorému tiež od Austrie ustavičné nebezpečenstvo hrozí. No treba nám i vyjednávať s nemeckými knazmi, ktorí ustavične dychtia po tom, jako by sa mohli vykľznut z pod vrchovenstva cisárskeho. Najme narádzal bych, aby sme sa usrozumeli s poľským kráľom, lebo on je najbližší a najmocnejší sused náš. Keď si takto nadobudneme spojencov, môžeme sa bezpečne pustiť s Austriou do boja.

Lenže i táto vec má pre nás svoje ťažkosti a nebezpečenstvá. Lebo, či kroz toto diplomatické vyjednanie s cudzími mocnosťami nemôže sa pred časom prezradiť naše podujatie? . . . či jedon abo druhý z panovníkov nemôže sa stať našim odporcom alebo aspoň zradcom?!

Opatrnosť a to veľká je tu v prvom rade prepotrebná.

Na každý prípad, riekol s milostným úsmevom palatín, použijem Vašu dobrú radu. Hneď pospiecham vyhotoviť list na arcibiskupa; Vy ale mojím menom naložíte Vitne-

dimu, aby sa chytrý prichystal na cestu do Trnavy k arcibiskupovi.

Dôverník Nagy uklonia sa palatínovi, pospiechal k Vitnedimu, ktorý ho uctive prijal.

V mene pána palatína mám Vám oznámiť, začal Nagy po obapolnom pozdravení, aby ste sa chystali na cestu do Trnavy. Donesete list ku arcibiskupovi Lippaymu. Len ho i ústne uctive proste, aby obradoval palatína i všetkých veľmožov svojím príchodom do Teplíc; no, o tom, jaká panuje tu napnutosť a nevoľa medzi pánni a medzi cisárskymi vodcami ani slovíčkom sa nezmieňte. Veď on to beztak dobre vie.

Veď ja veru, uskrnul sa Vitnedi, ani najmenej nestojím o smierenie a o dorozumenie medzi stránkami. Veď ma snáď dobre poznáte, že všetkých Nemcov od srdca nenávidím a že sa mi to už veľmi protivilo, keď pán palatín ten novovystavený zámok ku počte cisára Leopoldovom pokrstil. Načo nám takéto pretvarovanie? Ja nerád chodievam s náličnicou, lež vždy s otvorenou tvárou!

Keď toto riekol, bol by bystrý pozorovateľ zbadal na tvári jeho podivný, možno riecť kýsi diabolský úsmev. Nagy pripisoval ho nenávisti jeho oproti Nemcom.

Ba či ste sa už okúpali v týchto Tepliaciach? tázal sa Nagy.

Načo mne kúpele? Ja sa najračejšie vínkom umývam a pečenkou utieram.

Hahaha, prosit! smeje sa palatínov dôverník. Ale viete čo? Či ste nepočuli o dákomsi bohatom Nemcovi, ktorý býva za Váhom v dákomsi starom kaštieli. Potrebovali by sme peniaze!

Ale o tom, čo dakedy i so svojim otcom s medveďmi a opicami chodil sem tam po krajine?

Práve ten; Zahnom sa vraj menuje.

Počul som o ňom, že to dákyší veľký boháč, uskrnul sa Vitnedi. Mal bych ho teda v tom jeho kaštieli prepadnúť a olúpiť? Či čo?

Pán Boh uchovaj! Ale viete čo? Naženieme tomu skupáňovi strachu, že už Turci vedia, kde má ukryté svoje poklady a že sa i strojá kaštiel jeho nenazdajky prepadnúť a olúpiť. No, budeme mu radiť, aby jich zavčasu preniesol na muráňsky zámok, že mu

tam budú dobre ukryté a Turkovi sa do rúk nedostanú.

Dobrá to veru myšlienka, usmial sa potutelne Vitnedi. Spolahnite sa na mňa; vykonám všetko, jako náleží.

Keď sa navrátite z Trnavy, pôjdete hneď s listom palatínovým na Muráň; lebo panie budú už netrpezlivo čakať zprávu od nás.

Herská je to a odhodlaná pani, tá naša veľkomožná.

To verím. A ja som jej dôverníkom; na čo som veru hrdý.

Veru to veľká česť pre Vás.

Nuž teda sa len pripravte na cestu; list Vám doručí sám palatín. S Bohom!

Tento človek, riekol Vitnedi, keď Nagy odišiel, — tento človek si počína už vela osobovať. Ale pýcha pred úpadkom chodí — a prepaš sa otvára pred ním úžasná. Sú mi to za ľudia! Nemcov od srdca vraj nenávidia, ale jejich peniaze by jim byly po chuti. Aspoň už viem, jako veci stojá. No len no!

V jednej maličkovej dedinke na pravom brehu bystrého Váhu stojí starobylý, ošumelý kaštiel. V ňom prebýva neobyčajný podivín. No okolitý ľud si rozpráva, že je to veľmi bohatý pán, že prišiel z Nemiec. Od istého zemana, ktorý bol veľmi zadlžený, prevzal ten kaštiel a usadil sa v ňom.

Bol to ten Zahn, o ktorom sa Nagy s Vitnedim shovárali.

O bohatstve jeho išly všelijaké podivné chýry. Mnohí hovorili, že má plné bočky zlata a striebra, ale že sú to vraj zakliate poklady, ktoré ani on sám neužije, ani druhý k nim dostať sa nemôže, bo že jich má skryté kdesi v podzemnej diere. Iní tvrdili, že Nemec ten čertovi zapredal dušu svoju a že šiarkan sedí na jeho peňazoch.

Podivín bol už obstarý mládenec, chudý, vysokej postavy a na oči škulavý, a toto bolo i príčinou, že pohľad a zovňajšok jeho bol protivný.

Kaštiel, v ktorom býval, bol dla obyčaja toho času kol do kola múrom obohnaný. V bráne, na ktorej byly železom poobíjané vráta a vedľa nich dve baštám podobné väžičky, prebýval vrátny, muž to silnej, temer obrovskej postavy, so širokými prsami, so skaredým nadmier obličajom. Býval vojákom

a súčasťnil sa vo vela bitkách. Prihodilo sa mu raz v krutej seči, že mu Turek, ktorého chcel z koňa ztrhnúť a živého zajat, krivou svojou šablou utal nos i s vrchnou gambou; od toho času ostaly jeho veličzné vrchnie zuby bez prístrešia, a reč jeho bola málo zrozumiteľná. Pán volal ho Cerberom.

Služobnica domového pána bola takže prepodivná osoba, pol muža pol ženy. Vlasy nosila dlhé, rozčuchrané, ktoré mužský klobúk prikrýval; pod nosom mala riedke bajúzy, jaké asi máva obstarný kocúr; na vrchnom tele nosila sa vece po chlpský až po driek, mala totiž krátku chlpskú košelu a kamizol; od pásu dolu nosila ženskú sukňu s tarkavou zásterkou. Pán ju považoval za dve osoby v jednej ľudskej koži a pomenoval ju Amorom a Psyche. — Ostatné ťahy jej obličaja byly hrubé, nepríjemné, reč chraplavá.

No, najmilší spoločník podivínov bola opica, pavian rečená. Opica táto prechodila sa vážne po izbách, sedávala na stolec; keď prišiel cudzený človek do izby, robila kotrmelce, šklabila sa mu prekrucujúc obličaj hneď na smiešno hneď na plačlivo hneď na škaredehrozivo; znala tak plakať, jako malé dieťa a tak sa smiať, jako najväčší samopašník. Kto ju rozzlobil, tomu nanosila sa do vlasov a vyplieskala ho dlabami.

Okolití páni obchádzali tento kaštieľ robiac posmech z jeho obyvateľov; sediaci ale, ktorí prechodili popod bránu kaštiela, nezabudli sa poznačiť posvatným krížom, — a len ktorý práve musel, ten sa odvážil so strachom k podivínovi. Pri tom všetkom slychali sediaci nekedy v tom kaštieli živý rozhovor, lebo prichodili tu i tu do neho cudzí ľudia a to najviac v noci, no i v noci odchádzali. Sedlač si šuškala, že to budú Nemci z cisárskeho tábora. Uhorskí ale páni, ktorí pri cisárskom vojsku slúžili, nemohli pochopiť, jako maršal Montecuculi zprávy dostával zo všetkých strán Uhorska a teraz práve i z Trenčianskych Teplíc, jako páni uhorskí smýšľajú, čo robia, o čom rokujú a čo ustanovujú pri svojich schôdzkach. I domýšľali sa s istotou, že veru maršal musí mať vyzvedačov na všetky strany.

Podivín tento nepadol jim do oka.

Dážď sa lial staby cievkami, keď Vítneďi

driemajúc, zaobalený do svojho plášťa, na malom, plachtou pokrytom vozíku došiel do dediny.

Janko, vieš čo? riekol ku pohoničovi, ktorý ho bol prebudil. Nechce sa mi dáko do tej kaluže schodiť, ale ani baví sa tu nesmieme, čoby sa ale iste stalo, keď by sme do kaštiela vošli. Najlepšie bude takto: prebehni len sám, oddaj tento list pánovi a pozdrav ho, že sa ponáhlam do Trnavy, nazpät ale idúc že ho istotne navštívím. No vráť sa i ty chytro nazpät.

Pohonič Janko pochytil list a bežal i s bičom v ruke ku bráne. Tu zazrel strašného Cerbera a sotva od strachu „pochválen“ a „nesiem pánovi list“ zajíkavo vypovedal, bežal ďalej. Zo dverí panskej izby vychodila práve chyzná; — Janko búšil sa nevdojak do nej. Táto sa rozzlobila a temným chraplavým hlasom zvreštala:

Ty holomok neogabaný.

Ježiši Kriste! zavolať Janko predesený. keď ju od päty do hlavy očama premeral.

Toto ju horšie nazlobilo. A sotva vstúpil Janko do izby, zavolala na opicu:

Belzebube, nedaj sa!

Opica sedela na stolci a obhrýzala jablko. Keď pohonič, držiac v jednej ruke list, v druhej klobúk a bič, pred ňou zastal, nazdala sa, že ju prišiel biť. No rozdrážená k tomu i slovami svojej opatrovkyne, hodila jablko Jankovi do hlavy a sekala na neho zubami. Janko v strachu počne sa prežehnávať. Opica považovala pohyby rukou robené za vyzývanie do boja, i začala sa úzase šklabiť a rehotáť. Janko triasol sa na celom tele od strachu; nikdy, myslel si, nevidel takého človeka. I jal sa chláholiť dommelého človeka:

Urodzený pane, veď sa nehnevajte; muž veď som vám la tu list doniesol.

Opica skočiac mu ale na chrbát, trhala mu jednou dlabou vlasy, druhou ho plieskala po tvári.

Janko nazdal sa, že je v pekle, bo zajíkavo kričal:

Velkomožný pán čert, prosím vás, pustite ma; však som vám neublížil.

Chyzná sa vo dverach chychotala. Na veľký krik a lomez príbehol Zahu, odohnal opicu, ktorá sta po vydobytom víťazstve hrdó

sadla si na predošlé miesto, — a vzal Jankovi z trasúcej sa mu ruky list. Janko bežal sťa bez rozumu von dvermi a dvorom ku bráne, kde mu ešte i Cerberus so svojou halapartňou šiel naproti chcúť ho čo zloдея chytíť. No, Janko bol rezkejší, vyšmikol sa von a ďakolko skokami bol pri vozíku neďbajúc na to, že mu v bráne klobúk odpadol. S podriapanou tvárou a rozčuchranými vlasami sadol si na svoje miesto a honil kone eevalom preč. Vitnedi sa ho vypytoval, čo mu je, jako sa mu tam vodilo? Janko len bedákal a bedákal, až naposledy porozprával, jako ho čert vziať chcel. Dost ho prehovárал pán, že to nebol čert, lež opica; Janko nedal si to vziať a zaprisahal sa, že tam viac nepôjde, čoby mu za bočku zlata dali.

Keď sa z Trnavy nazpäť vrátili, zastal Janko pri dedine a Vitnedi vnišiel do kaštiela ku Zahnovi. Dlho shovárali sa spolu šepmo, a zajediac si rozišli sa. Janko dostal ztratený klobúk a pohár vína, ktorého sa ale nedotkol; no zato rezko hnal kone ku Trenčínu.

Sotva prišli do Teplíc, dal palatín Vitnediho k sebe zavolať; i dopytoval sa, jako ho arcibiskup prijal a kde má list?

Nuž teda je preca nádeja, riekol Vešeliň, keď list prečítal, že príjde; no budeme ho i očakávať.

I odišiel medzi panstvo.

Od palatína pospiechal Vitnedi ku Nagyovi a vypravoval mu, jako pri Nemcovi Zahnovi všetka jeho vyrečnosť bola bez výsledku.

A či ste mu nevedeli strachu nahnať, že sa Turci bláza, karhal ho Nagy.

I to nič nepomohlo, odpovedal Vitnedi; ba riekol mi, že veru on nemá žiadnych pokladov a preto sa Turkov neobáva. Ale je to

i podivín! Samé škaredé potvory má kolo seba. No, ja myslím, že musí mať peňazí; kebych ho mohol častejšie navštíviť, nuž bych snáď prišiel na stopu jejích úkrytu.

No, len obcujte s ním, bo potrebujeme mnoho peňazí.

Azda Muránu hrozí obleženie, či čo?

O to sa nedopytujte; čo vám pán palatín nakladá, to plňte svedomite. Teraz píše list na veľkomožnú paniu, čím a jako bude treba zásobiť zámok; list ten poniesiete na Muránu.

A rozlúčili sa.

Hla, hla, krúti hlavou strmým krokom po svojej chyži sem a tam behajúci Vitnedi, jako počína cez plecía so mnou hovoriť. Jaj daže ti mne; je mi to za dôverník!... Z prachu si povýšený, do prachu padneš a v prachu zmizneš, ty prešibalá líška! A ten pekny palatín!... Oj znám ja dobre tie vaše umysly a úklady, ktoré ste si nastavili, jako ten pavúk svoje siete. Ale počkajte si trochu; i moja hlava nenie tekvica otrubami naplnená; — i ja mám dobré oči a dobre, veľmi dobre vidím tie pekelné pikle, ktoré snujete proti cisárskemu dvoru. Každý váš krok, každú poradu, kde zavše sťa hadi dujete kameň, sprežívam pozorlivým okom. A čo ja znám, o tom dozvie sa Zahn, čo Zahnovi vedomo, to je známo i v tábore maršalovi, no tento sdelí to i Löbkovicovi vo Viedni. Tak, — to je múdre nastrojeno: lesť ľstou, zradu zradou treba porážať. Na konci je kyjak; ukáže sa, pane dôverník palatínov, kto zvítazí, či ja s cisárom, či ty s tvojim palatínom, a čia odmena bude väčšia, či od cisára, čiže od palatína?!

I pustil sa do rozpustilého škodoradostného smiechu. (Pokračovanie nasleduje.)

Hurbanovi do väzenia Vacovského

na Veľkú noc 1870.

Štúr je už v hrobe! — Hodža išiel za nim!

A Hurban? — dumne vo väzení sedí!

Zo svojho bytu, na Slovensko kalným

Okom, — budúcnosť vyzvedajúc — hľadá.

A často vzdychá, a vzdychá si boľne

Že nemôž chodiť po slobode voľne.

Že smutno sedí? že boľne si vzdychá?

Hach! kto hovorí také divné reči?

Snáď že mu slza v oku nevysychá

Myslíte? — myslieť tak to sa nesvedčí.

Hurban nekvíli; zná za pravdu trpeť,

Žiali len, vidiac — rod svoj v jarme upeť.

Žiali nad svojim ukrivdeným rodom;
No žiale naše čo nám tie spomôžu?
Čo opusteným môž' hýbať národom?
Keď deti jeho žiť a mrieť nemôžu:
On sám i vtedy za našu svobodu,
Stojí, trpí i pre slávu národu.

Trpí v žalári za pravdu, — bohatier,
Náš vodca, otec, — chlúba nášho rodu;
S nim cíti každý syn od Hrona, Tatier,
Hotový mrieť s nim za práva, svobodu.
S nim trpí národ, s nim práva domáha
A slávou zvenčiť čelo mu pomáha.

Áno sláva ti! mučeník náš drahý,
Sláva Hurban náš! sláva ti a sláva!
Národ, ktorému život kriesiš blahý
Hromovite ti slávu vyvoláva.
A bohatiersko čelo ovenčuje
Keď blaženejším časom sa raduje.

Je deň Velnoci. Stá krestanských ľudí
Teší sa z mrtvých — vstania Jezu Krista!
Ty tiež si v hrobe, — no čas ťa zobudí

Na znak uprimného súcitu, úctovdaky a dôvery, posielajú k slávnosti Veľkonočnej
Slováci zo Slovenskej Lupče.

Že vstaneš slávne, to pravda je istá.
Čas vykúpenia príjde — zo žalára
Vyjdeš v náručie, národ čo roztvára.

Áno na Ducha, dňa juna šiesteho
Mučeník náš sa žalára pozbaví.
V deň „Memorandum“ nášho slovenského
Otec k národu znovu sa dostaví.
Nad jeho slávou i Tatra zajasá
Jeho slovom sa národ pozatriasa.

Duch rodolubstva na sväté Turíce
Vyleje Hurban na rod svoj milený,
A mlad' bujará v tlupách na tisíce
Ba celý národ tebou povzbudený —
V svornosti stálej, so silou spojenou
Kráčať chce cestou tebou označenou.

Tebou! Ty vodca národa celého!
Neohrožený bohatier Slávie!
Ty otče dietok rodu slovenského! —
Národ slovenský od Bielo-Ugrie
Hromovite ti slávu privoláva:
Mučeník drahý sláva ti a sláva!!!

Bohumil Čány.

Obšitník.

Veselohra vo troch jednaniach.

OSOBY:

Pán Jahodnický asi 50 roční.
Pani Jahodnická jeho manželka asi 40 ročnia.
Valentina jich dcéra asi 20 ročnia.
Miloslav Dubinský asi 28 roční, milenec
Valentínin, prichodí zväčša jako zakuklený
„Obšitník.“
Borkóci, pytač Valentíny.
Julka, služka v dome Jahodnických.
Pišta, sluha tamže.
Jakub, židák, krémár.
Traja sedliaci.
Prisažný stolččný a hajdúsi.

I. Jednanie.

Výstup I.

Traja sedliaci.
(Kréma dedinská s obyčajným náradím.

Za stolom pri plných skleniciach sedia traja sedliaci. Dvaja po tichu sa dač zhovávajú, tretí o dľaň hlavu podopretú majú sedí v myšlienkach pohrúžený nad svojou sklenkou, dumá a po chvíľach hlboko vzdychá).

1. sedliak (obráta sa k tomu dumajúcejmu). Ale kmotre! Bysťu Bohu, vari sa ženit idete, keď tak vzdycháte, jako nevesta mladá u boku starého ženicha pri svatom oltári? —

2. sedl. Ha! ha! ha! Ba tuším ten môj sused žialom vzdychá preto nad tou sklenkou, že sa bojí, jako by to tá poslednia bola, ktorú mu náš Jakubko sveril. Taže sa nebojte! Len smelo sa do nej! Veď keby brada vaša nestačila, hádam my tiež ešte dačo vládžeme!

3. sedl. (poznovu vzdychá). Ach! Nepos-

meškujte, vy ste tiež ešte nepreskočili, i vás pan Bôh môže navštíviť nešťastím!

1. v. sedl. (trocha zarazený). Ale dajte pokoj kmotre! Nuž ktože by sa z nešťastia ľudského vysmieval? Veď by to musel byť človek bez srdca a bez Boha! A my neni sme hádam pohania. Nuž ale keď budeme s vami vzdychať, tým vás nepotešíme, no naposledok by sme sa mohli jako baby rozplakať, a to by už veru hanba bola pre nás, ktorí sme spolu v tom talianskom felcúgu vo troch ohnoch tým čertom podšitým francúhom tak neohrožene pluvali do očí, že nejednomu sa nielen zaískrilo v očiach, ale celé rady dorážajúce na nás, takú kýchavicu dostaly, že jich čím hore tým dolu prekacocovala! Ha! ha! ha! však ver kmotrik môj drahy?

2. sedl. (obrátač sa k 1.). No už vy inšie neviete spomínať, jako vaše felcúgy, v ktorých vám voždy dobre kabanice vyprášili a z ktorých ste sa inšiemu nenaučili jako: rechsum! a chytaj toho zadnieho. Ha! ha! ha! (a obrátač sa k 3.). Vy ale sused, keď sa vám z nešťastia vysmievame, nože poveďte: jaké že vás nešťastie potkalo? Vari vám stodola bez ohňa zhorela? alebo krava jalová sa vám nešťastne otelila? Či kých paromov sa vám stalo, keď ozaj vzdycháte, jako náš Jakub, keď si z kazu jeruzalemskú pripomína?

3. sedl. (nevrlo). Hia, vám je sused dobre frčky hádzat, keď nemáte detí. Kto neni otcom, ten nezná, jaký to žiaľ ztratit syna —

1. sedl. (Nedočkavo pretrhne mu reč). Ba čo sa voždy (obrátač sa k 2.) zadrappujete do nášeho vojenstva! Vám bolo dobre papulovať doma pri peči a smiať sa, že sme reti-rovať — pamatujte si — reti-rovať a nie zutekať museli. Nebolo by vám iste do smiechu, keby ste tam boli bývali, lebo by vám bol strach ta vbehol kdeby ste neboli chceli. Veď pre pána Boha, keď sa dvaja bijú, ktorý musí vyhrať. A keď jeden vyhrá, druhý musí prehrať!

2. sedl. No veď je tak (potutelnosť sa usmieva) švagerko; i ja to hovorím, že obyčajne, keď sa dvaja bijú, jeden zvíťazí a druhý padne alebo uteče (vážne). Nuž ale je to preca smutno, že my najviac iba prehrávame a zutekávame! A ktože vám to zas

nabalamutil, že sme sa my doma pri peči smiali, keď našich prekliati francúhovia bili? Čož nemáme hádam srdca v tele (s nadšením) a lásky k vlastnej krvi a k drahej vlasti svojej? Či — bárs nemám vlastných detí — nekrvácali tam synovia draheho nášeho národu a deti jednej spoločnej vlasti? — Hoj srdce ma voždy zabolí, keď si spomeniem kolko reku mladej chasy našej v tých nešťastných bitkách pohynulo!

3. sedl. (ktorý ku koncu reči jeho sa zo stola schytil a obrátil sa s otvoreným náručím k dohovárajúcemu.) No susedko môj drahy! taktó vás rád počúvam, to ste uho-dili na strunu srdca môjho. Tak bych vás za tie srdečné slová objal; lebo veď hla to mňa až k smrti žialom ubíja, keď počúvam, že by Ondrejko, môj najstarší syn v terajšej patálii padnuť mal. Ach keby sa to stalo, tuším bych to nepretrpel, tuším bych sa zmárnil.

2. sedl. (vážno — smutno). No susedko, odpustíte, to som nevedel, iste bych tak hrubo nebol s vami žartoval. Ale zas nezúfajte, čo by to i tak byť malo, lebo zúfat nesvečno krestanovi, ktorý verí vo večnosť; a potom, či neni pekná smrť za národ a vlast? Jako by vám mohol krajšie zomrieť jako keď zomre, verný Bohu, vlasti a národu? A nadto veď to neni ešte zajistené. Či neviete čo sa všetko teraz nenatára o tej vojne? —

1. sedl. No, keď sme sa tak porozumeli, takže si pripíme na obnovené priateľstvo!

2. a 3. sedl. (razom). Keď jetak, nech je tak.

(Štrngajú a pripájajú si).

1. sedl. No kmotričko uprimný, keby ten váš chasník ozaj tak nemilo Bohu v tej vojne z kazu vzat mal, to veru by i mne (upíjasi a rukávom ústa utiera) líto bolo. Lebo, čo je pravda to je pravda, — nič jako jedla — však vám mu veru v celej našej dedine, ba v celom okolí nebolo páru. A keď vám prišiel k muzike, — tie dievčiny ho temer zedly; no ten by —

2. sedl. Ťaže prestaňte sused, čo nevidíte jako ho slzy zalievajú? Vy by ste ho pekne potešili s vašimi chválami! Či neviete, že keď dačo stratíme, musíme si to sami

trochu haníť a cenu jeho zmenšovať, aby sme ztratu jeho menej cítili. A veď, jako povedám, (obráti sa k 3.) sú to všetko iba daronné ľudské reči a povesti.

3. sedl. Ach (utiera si slzy rukávom) priatelia moji! lístok nepohne sa bez vetru, a Mišo Ondrášech že vám mal písať, jako spolu v ohni boli a jako môjho Ondrejka videl, keď pri boku jeho padol.

2. sedl. Jaj, veď i my neraz padneme ak sa potkneme, čoby sme i v patálii neboli! Možno, že i on len tak padol ak ozaj padol.

1. sedl. Veru, kmotre, nepochovávaťe prv lež umre; račej sa občerstvime trunkom, ktorý obveseluje srdce a zaháňa daronné myšlienky a starosti (pripíja mu).

(Všetci štrngajú a pripíjajú si).

Výstup II.

Predošlí a Miloslav Dubinský preoblečený za obšitníka, majúť sedliacke nohavice, kabát vojenský už obšuchaný a vojenskú čiapku. Postavy strednej. Na jednu nohu krívá a ľavú ruku nesie uviazanú na krku. Sediaci zočiach ho vstanú a obklopia ho.

1. sedl. No tuším vás pán Boh sem doniesol, pán vojak!

3. sedl. Môj dobrý pán vojak, vy mi poviete jako to s tým mojím Ondrejkom vypadlo, či je na svete, lebo nie?

2. sedl. (chytajú ho za ruku). No sadnite si medzi nás a občerstvite sa trocha; lebo jako vidím, vás to tam v tej nešťastnej vojne tiež dobre porantalo. Iste ťažko vám prichodí s poranenou nohou cestovať. Sadnite si teda, a odpočinite si; budete nám dač o vašich príhodách rozprávať.

1. sedl. Veru tak, dobrý môj pán vojak, len si sadnite; ale aby sme sa dôverne porozprávať mohli, prosím, poveďte nám ako vás volajú?

Obšitník. (Sadnúťe si.) Ďakujem vám pekne susedkovia moji, za vaše priateľstvo! Veru som zunovaný, lebo už vyše 20 míl peší s ranenou nohou putujem. No a keď ste tak dôverní, muž vám poviem, jako ma volajú. Mňa obyčajne moji kamaráti, iba „Jozkom“, nazývali; nuž ak sa vám páci, menujte ma i vy tak.

3. sedl. No pán Jozko! teda prosím vás poveďte mi: či ten môj Ondrejko je na

žive, lebo nie? Lebo ľudia ma už skoro o rozum donesú s jich chýrmi.

Obš. Hia môj milý priateľko, to ja vám len tak povedeť nemôžem, keď je tam viac Ondrejkov nie len vás a viac chlapov jako dva. Veď v jednom regimente všetci dobre sa neznaju, nie tak v celom vojsku.

3. sedl. Ach už mi len nemajte za zle, že tak do sveta táram; veď som bol i ja vojakom, a viem jaká to galiba už s kamarátmi pri vojsku sa zhladať, nie to ešte starať sa o cudzích. Ale ten strach mi už i rozum pomútil. Nuž dobrý môj pán Jozko! ten môj Ondrejko je vám v 85 legimentre a v 3. butelione a to fráter.

Obš. No môj mily priateľko uspokojte a nestarajte sa; ja síce vašeho Ondrejka neznám, ale to istotne viem, že ten regiment ani v ohni nebol.

3. sedl. Tak chvala p. Bohu! Boh vám zaplat! —

1. sedl. Či nehovorím, že nám ho p. Boh poslal?

2. sedl. A ja či som vám nehovoril, že to budú iba také daronné tláchaniny ľudské, jako toť hla i tie, že pri ostatnej patálii, tolko krve ľudskej bolo, že až po členky sa v nej bojujúci vojáci brodili. Čo na to poviete pane Jozko?

Obšit. Môj priateľko, ja na to len tolko poviem, že to môže byť i pravda i nepravda. Pravda na tolko, že na bojišti dakde stupiť možno na také miesto, že noha do krvi až po členky začre; ale žeby na celom bojišti vsade po členky sa brodivo v krvi, to je nesmysel. Veď čoby celý deň krvou pršalo, predca by jej vsade po členky nebolo; lebo veď viete, že zem vlahu do seba vpíja. A už len tak zle v tej bitke nebolo, aby sa ozaj potoky krve boly valily. Bolo tam iste horúco, jako snáď nikdy v bojoch krajov našich, ale to, čo vám ľudia nahúdlí, je až priveľmi prehnaná povest, jako to obyčajne býva o takých bojoch.

1. sedl. No veď reku i ja som býval v patáliach a veru dost sa v nich mäsa narobilo, ale žeby potoky krve boly tiekly, to som nikdy nevidel.

2. sedl. Ja som síce nikdy nebol v patálii a neviem, jako to tam ide, lež preca som hlavou krútil, keď som to počul, či

ozaj to pravda lebo nie? Nuž ale veď nám to tiež taký pán jako vy, — odpustite prosím, nuž ale keď to tak volajú — obšitoš, jako istotnú pravdu rozprával; ba práve riekol: že daktori až po kolená vargali v ľudskej krvi.

Obš. Hovoríte priateľko, že vám to tiež obšitoš jako ja rozprával, a jakosi ste sa ostýchali, to slovo „Obšitoš“ vypovedať, žeby ste ma s tým snáď neobrazili. Nebojte sa! S tým slovom „Obšitoš“ iste ma neobrazíte, lebo to slovo v reči nemeckej, z ktorej je vzato, celkom čestnú vec vyznamenáva a sice: rozlúčenie sa s vojenským stavom a čestné prepustenie z tohože stavu. Že to tak jaksi trochu nečestne znie v našej reči, je to z čiastky preto, že je ono cudzie slovo a v našej milej slovenčine nemá vlastne žiadneho významu, ponevác Slováci, keď boli sami svoji čo chlap chytávali sa zbroje proti dravému nepriateľovi a v čas pokoja zase už neznali zbroje; nemali tedy tak zvaného stáleho vojska a tak ani tých „obšitošov.“ No keď nás už teraz vybili na svoje nemecké kopyto i v tomto ohlade, mali by sa postarať i o to, jako máme po slovensky pomenovať synkov našich „obšitošov.“ A to by mohli zase len vtedy, keď by učených mužov slovenských do úradov brali a potom medzi nami Slovákmi po slovensky i súdili i úradovali.

1., 2., 3. sedl. (razom). Ej veru tak, veru po slovensky!

3. sedl. Čo sme my Slováci, iba dakasi háved, žeby nebolo hodno s nami v našej reči rozprávať alebo nám v nej písať? — Ej veď keď sa my v našej milej Slovenčine s pánom Bohom rozprávať môžeme, a on nám svoje rozkazy a svoju vôľu i v našej slovenčine dáva oznamovať, — čoby sme sa so zemskými pánni nemohli po slovensky rozprávať, a čoby svetské a ľudské rozkazy nemohly sa nám tiež dobre po slovensky oznamovať?!

1. a 2. sedl. Ej ba tak, ba tak!

3. sedl. (pokračuje) Hovorím, dobre po slovensky! Lebo v takej slovenčine, jako nám to v istých okolnostiach píše sa, — to je taká slovenčina, ktorú nie len my sedliaci ale ani náš pán farár nerozumejú, ktorí sú už len múdri a vedia všetky reči, ešte vari i tú machabejskú židovskú. Tothla nedávno

bol som jím doniesol jedno také slovenské úradné písmo, a — nedaj Bože ho rozumef. No ale to je ozaj pre nás haňba, že dovolíme so sebou tak zachádzať. Veď prečo už potom neopovrhne sa i našou krvou za krajinu a mozoľnou daňou pre krajinu! Eh, to už není s kostolným riadom! Keď my Slováci za kráľa a vlast našou slovenskou krvou po bojisti verne a mužne píšeme, nuž nech že sa nám potom od kráľa a krajiny po slovensky aspoň na papieri píše.

Ale pravda — my sme vždy len takí sprostí darebáci, čo si dáme...

Obš. (skočí mu do reči) No, no, no! Prosím vás priateľko prestaňte! Ja som nechcel k takej horlivej hádke mojím nevinným výrazom príčinu zavdať; veď to zase není tak zle, jako sa vám zdá — však — —

3. sedl. (vskočí mu do reči) Ej dačo není zle! Vari má byť ešte horšie? — Od nás len daj, daj! ale nič nepýtaj!

1. a 2. sedl. (razom) Veru tak! veru tak!

3. sedl. (pokračuje horlivo) Čo by to už, keď nam berú to, čo nám je najdražšie, našich synkov do vojny aby tam nič ponič vylievali svojú mládu krv — čo by to, hovorím, aspoň nehovorili s nimi v jich drahej materinskej reči, a jím v nej i rozkazy nevydávali? Potom by to inak išlo v tých bitkách, keby sa zvolalo na našich mužnych šuhajcov: „hore sa chlapeci za kráľa, vlast a národ, za vaše rodiny, za otcov, matky, bratov, sestry! Do pola junáci! Udríte smelo na nepriateľa, neustúpte, bite pokým nezuteká alebo nezahyne nepriateľ!“ Ale to švondranie: „holbrings! holbrengrs! šóshoch!“ a čo ja viem jaké hurdy, burdy, čoby to koho zapálilo, aby sa bil s kymsi, začosi, prečosi; alebo aby si nechal do brucha strielať a krv svoju vylievať! Nuž už to potom —

Obš. (chce mu do reči skočiť)

3. sedl. (odvrkne mu). Ale nechajte ma, pán mój, aspoň trochu vyhovoriť — však ste hádam není tiež dáky špehún? Čoby nám už zakazovali i trochu pozťažovať sa medzi sebou? Veď keď sa človek trochu vyhovoriť, čosi kamsi mu potom odľahne na srdci. Však viem, že nám i tak neupustia; lebo veď viem, že i my sme takí babráci: pod kepienkou šuch, šuch, a kde treba nič buch. Ale — čo som chcel povedať? — — Keď ste

ma pomýlili, aha! už viem! Reku, už potom to ide s tými našimi vojnami: Curuk! curuk! jako raky zadkom do potoka. —

Obš. (skočí mu do reči) Odpustíte priateľko, už váš musím pretrhnúť, lebo už ďaleko čakáte, skoro by ste i mňa obrazili. Veď i ja som bol v tých patáliach; ale my sme veru voždy necurukovali, lež tým talianom dobre chrbáti namastili. A vôbec priateľko môj, naši sa dobre držali, tým neni hany; lež — čo nemožno, to nemožno.

3. sedl. (nedá mu dohovoriť). Veď už dobre, dobre! Ja nechcem povedať, že len všade bolo: curuk! curuk! Ale že toho dost bolo, už mi len sami uznáte. Ostatne ja viem, že naši chlapi tvrdé páste majú a na vernosti oproti kráľovi a vlasti nevyrovná sa jim žiaden národ. Ja som len to chcel riecť: že keby sa našim po slovensky komandovalo, žeby to potom skorej išlo forvec, a nie curuk! No už teraz hovorte si kolko chcete!

Obš. (udobreno). Tak, tak, priateľko môj. Veď by to a i škaredo bolo do vlastnej studne blato hádzať. A čo sa týka toho užívania reči slovenskej v úradoch, nechcel som ani ja tolko povedať, jako by už všetko dobre bolo.

1., 2., 3. sedl. (razom). To už veru neni!

Obš. (trochu namrzený). Ale veď ma už nechajte dohovoriť, lebo naposledy zabudnem čo som chcel povedať!

1. sedl. No už sa len nehnevajte, pán vojak.

2. sedl. Ba pán obšitník! Čo ste nepočuli, jako nám vysvetlovali, že kto je obšitník, ten už sa rozlúčil s vojenským stavom.

3. sedl. A hľa! Veď ste nám ozaj chceli ešte o tom mene obšitník porozprávať!

Obšit. (netrpelivo). Pravda, že som chcel; ale keď ma pretrhujete a nemôžem k reči prísť.

1. sedl. (obráť sa k 3. klade si ruku na ústa). Sused, teda pst!

Obš. (vážne). Hovorím i ja, že z ohľadu užívania reči slovenskej iste nenie všetko v poriadku; mnoho ešte treba, aby sa nám Slovákom skutočná spravodnosť prislúžila.

1., 2., 3. sedl. (kývajúce hlavami prísvečajú tomu a upfajú si).

Obš. (pokračuje). Ale že sa od vrchnosti už pokrok k lepšiemu robí, o tom neni pochybnosti.

3. sedl. Mhm! robí!

1. a 2. sedl. Pst.!

Obšit. Však je už zákonom krajinským ustanovené, v ktorých medzach sa môže aj slovenská reč v úradnom potahu užívať.

3. sedl. (mrmre). Hm, ale tie medze sú veľmi úzke.

1. a 2. sedl. Pst!

Obš. (pokračuje) A tieto medze a hranice iste sa rozšíria časom, ba rozšíriť sa musia keď (obráti sa k 3. sedl.) jako ste vy dobre povedali — bude si to aj ľud svojimi právnymi cestami naozaj a jednomyslné požadovať a vymáhať.

3. sedl. To, to!

Obš. Nuž pomaly to pôjde napred, až i cele nám patriaco pole opanujeme časom svojim.

3. sedl. No veď už len ešte čakať budeme, ale —

Obš. (skočí mu do reči). Ale nie so založenými rukama, lež úsilno sami k dosaženiu cieľa toho dopomáhajúce a hotoví súc i dačo zato obetovať.

3. sedl. Veď i ja to rozumiem, že nám pán Bôh bez práce nebude pečených holubov z neba zhadzovať.

1. sedl. Pravda, pravda!

2. sedl. Ale veď už dobre, dobre! to nám neujde, lež nechajte pána obšit. . . či pána vojaka dopovedať.

Obš. No hľa! skorobych bol na to zabudnul! Teda vám to dopoviem. — Čo znamená v našej slovenskej reči „obšitník“ už viete, a že sa za to nemá nikto čo zahanbiť, to tiež sami vidíte.

3. sedl. Keď je tak, iste nie!

Obš. No a tak je. Lež, že z druhej strany — krom toho cudzorečového zvuku tak nečestne u pospolitosti to slovo „Obšitos“ znie, sú na príčine ti mnohí, čo si neprávne to meno privlastňujú. Lebo, kto verne svojim životom kráľu, vlasti a národu vyslúžil, ten nezaslúži za to neucty od spoluobčanov svojich, ale všakovej úcty a podpory!

1., 2. a 3. sedl. (razom). No pravda že!

Obš. Kto však obšúchaný kabát vojenský a čiapku iba si kúpäc po dedinách zobere jako vyslúžil vojak, to už je nečestno, ba hanebno. No a iste, priateľko môj, (obráť sa k 3.), musel to tiež len taký obšitník byť, čo

vám tolko o tých bitkách natáral, sám púšneho prachu nikdy ani nezavoňav.

3. sedl. Možno; ale (ostýchavo a vážno) to predca jakosi nie pekne vypadá, keď to i skutočný vyslúžilý vojak tak po domoch, jako obecný žobrák, žobrať musí! Veď by hádam krajina mala sa o takých postarať, ktorí v službe krajinskej ochromeli a ktorí zdraví sú, tí by preca račej čestne pracovať, jako biedne žobrať mali.

Obš. Nuž veď je tak priateľko, máte pravdu! Ale však to už i tak usporiadané je: že kto je z nich k práci úplne neschopný, toho opatruje krajina, a kto môže robiť, ten má prednosť, jestli je súci, pred ostatnými občanmi ku krajinskej službe.

3. sedl. Nuž však je to dobre; ale prečo sa tolko — odpustite — tých obšitšov túla?

Obš. Prečo? Preto, že ani desiata čiastka z nich nejsú opravdoví vyslúžení vojaci, ale šibali, aby bezpečnejšej žobrať mohli — jako som zpomenuť, oblečú sa do kúpených starých vojenských háb, a tak sa túlajú. A zas, ktorí sú opravdoví obšitníci, tí sú si zväčša sami na príčine, že sa túlať musia, lebo obohľali patričnú vrchnosť tým, že majúce doma z čoho žiť, vyprosili si, aby jich prepustila, a oni lenoši, račej žobrujú, ležby čestne sa živili.

1., 2. a 3. sedl. No to je inšie!

Obš. Ja som tiež síce obšitník! ale bych za celý svet nežobral. Kto kráľovi a krajine slúžil, a potom žobrať, — pľui! to je iste haňa!

1., 2. a 3. sedl. (razom). No pravda že!

Obš. Já si už vynajdem dáku živnosť! Vsaak je svet široký a pán Boh veľký! A kto má zdravý rozum a dobrú vôľu, ten iste najde spôsob živnosti svojej.

1. sedl. Ej, nech som čo som, toto znamená už len statočne hovoriť. Keď vy pán obšitník — ktorý i na nohu i na ruku ochromený ste, trúfate si ešte svoju výživu vydobývať si, čoby tí lántoši, čo to po domoch ožralí pod menom obšitníkov sa túlajú a zdraví sú jako buky, nemohli si svojima rukama poctivú živnosť hľadať? Lež tí takto darmo i pána Boha i statočných ľudí pokúšajú!

2. sedl. Čo len pokúšajú, to ešte nič, ale kde môžu kradnú a zbíjajú.

3. sedl. Čo nás po darebákoch, tu máme jedného statočného, ktorý zaslúži od od nás česť a uznanosť.

2. sedl. Ej veru zaslúži, lebo sme všeličo dobrého od neho počuli.

1. sedl. Ba všeličomu sa naučili. Ej bouprisám! takých obšitníkov bych od rána až do večera počúval!

3. sedl. Počúvať, počúvať! treba sa je i dačím zavdačiť. Jakubko! Jakub! (volá a cengá s fľaškou).

1. a 2. sedl. (razom) To, to! (búchajú tiež sklenkami na stôl.)

Výstup III.

Predoší a krémár Jakub predešený s čiapkou v hrsti príbehne.

Jakub. (K sedliakom, ktorí ešte búchajú na stôl, obrátený). Čo chcete páni susedi a obchani? Načo trepete tie stoli o tí flaši? To moji flaši, to moji stoli, a keď rozbijete stoli o tí flaši musíte plátiť.

1., 2. a 3. sedl. (smejú sa). Ha! ha! ha!

Jak. Onhi sa smeju! onhi sa ešte smeju. To neni smiech moji stoli, moji flašky rozbiť! —

3. sedl. (usmievalo). Jakub náš, Jakub! Ako sa nebudeme smiať, keď tárate dve na tri, jako by ste divé huby boli pojedli. My vám stoly o flašky bijeme? Ha! ha! ha! Račej by sme vám jich o hlavu otrepali.

Jakub (skočí do reči). Mne o hlavu otrepali ai vai! prečo mne o hlavu otrepali?

3. sedl. Preto, aby ste počuli!

Jak. Pretho, aby sme počuli! Čo sme nepočuli, tie tresky, plesky moji stoly o flaši; až sme strachy príbehli, či sa moji domy na rhu by neobrathily!

1. sedl. (smiechom). Netárajte že Jakub. Ba vám sa rozum na ruby obracia. Či nebudeme trieskať, keď už máme dávno prázdne flaše a nik sa o nás nezore. U vás by, Jakube, človek od smädu zhyznul.

Jak. (udobrený): Áh páni susedi, máte prázdni flašky? To je iný, budú hneď plní (zberá flašky).

3. sedl. (zachytí mu ruku). Dočkajte Jakub. veď sa najprv pozrite, že tu máte ešte jedného nového hosta!

Jak. (Obzre sa a vidiac obšitníka po-

hrdliivo polohlasne zašomre.) Nhovi hosti! pekni nhovi hosti, obšitníky!

1. sedl. Čo šomrete Jakub? to sú statočný pán obšitník!

Jakub (potuteľno a opovržlivo). Phan obšitník, sthatočný phan obšitník? — Tho už môže každý človek sthatočný byť.

1., 2 a 3. sedl. (razom schopiac sa zo stolcov obklopa žida a päste zdvihajú.) Jakub! ani slova viac! —

Jak. (bojazlivo sa utahujúce). Nhi! Čo ma chcete pree obšitníky — būt?!

3. sedl. (ohnivo a s hnevom). Ja veru biť, keď mu budete na statočnosti utrhať.

Jak. (utiahe sa). Ja statočnost obšitníky utrhať? — Čo mne po sthatočnost obšitníky? Kheď chcete nech je sthatočný. U mňa khaždy sthatočný, ktho mi dá tržiť.

1., 2. a 3. sedl. (uspokojiac sa a sadajúce si razom). No veď tak!

3. sedl. Teda viete čo Jakub? Tomuto (ukazujúc naňho prstom) statočnému pánu obšitníkovi doneste na moje konto holbu dobrého vína.

Jak. Dobre dobre! Sthatočnému pánu obšitník holbu dobré víno; hneď, hneď (poberá sa preč).

1. sedl. (zastaví ho). No a nám? Či máme od smädu pípet dostať? Tu (podáva mu) naplňte zas tieto flašky!

Jak. (udobrený). Pípet od smädy nedám, ale smädy majte veľké, abhy ste mnoho pili (odíde preč).

Obš. (ktorý po čas dohadovania sa sedliakov s krčmárom ticho sediac, pokojným a trochu usmievaným pohľadom na nich hľad, pokým neprišla reč o holbe vína, pričom chce do reči skočiť, ale nemohol, teraz obráti sa k 3. sedl.) Priateľko môj! Vy mi väčiu úctu urobiť chcete, jako som zasľúžil. Ďakujem vám pekne. Škoda sa vám bolo ale unúvať, veď chvala Bohu, nie som ja taký chudobný, že bych si ani holbu vína za svoje kúpiť nemohol!

3. sedl. No tým lepšie, ale však hádam mojim darom nepohrdnete, lebo verte mi že mi to zo srdca ide. Mám jakúsi vniutornú dôvernosť k vám, nuž rád bych sa vám dačím zavďačiť.

Obš. Ďakujem, ďakujem, a iste, čo vďačne dávate, vďačne prímem. — Lež, keď

som vám ja dač porozprával, povecte i vy mi, priateľkovia moji, čo tu u vás nového?

2. sedl. (mrzuto). A čoby u nás nového bolo? Bieda vo všetkých kútoch.

Obš. No tej je všade dost, a u vás ju práve tak nebadat a tým menej u panstva, ak sa tu jaké nachádza.

1. sedl. Ja veru nachádza, a bohaté; tam iste biedy niet!

3. sedl. Hm! biedy niet! Jako vy to viete? Čož iba to je bieda, keď nemáme čo jest a čím sa odievať? — A keď vám príde starosť o deti, keď by ste jich radi zaopatřit a nemôžete! alebo, keď sú vám nekázané a robia vám žalosť, — či to hneď nie bieda, a veľká bieda?

2. sedl. Iste, iste! Ale ani tej nemôže byť u našeho panstva. Tá jich dcérka dobrá jako anjel, nemôže jim len starosť robiť! Ja by som myslel, že som v nebi, keď bych takú dcéru mal! Však sa zasmiať musí srdce rodičom, kedykoľvek len na ňu pozrú.

3. sedl. Dajte že si pokoj, i pri tej môžu mať starosť.

1. sedl. (skočí mu do reči). Hádám, či sa jim vydá?

3. sedl. To práve nie, lež naopak; lebo počúvam, že má dost pytačov, ale že sa nechce vydať.

Obš. (ktorý s veľkou pozorlivosťou počúval, vypovie utajenou radosťou). Teda, že sa nechce vydať? a prečo?

3. sedl. Bôh vie. Hádám jej ešte žiaden na zuby neprišiel.

(V tom Jakub, začujuc posledné slová vníde dnu s flaškami.)

Jak. (kladúc pred každého flašu potutelné). Nheprišlo žiaden na zuby? Čo vy tomu rozumiete, sused! Ba prišlo na zub ale odišlo, iba rhodičom nebolo na zub; tým sú inší na zub.

Obš. (vzdychnúc si boľastne medzi zubami zamumle). Ah! teda nezabudla? — jak to bolí! (položí ruku na srdce.)

3. sedl. (spozorovavší ho). Pán môj drahý, bolia vás ešte tie rany? ale jako by vás i nebolely!

Obš. (vzdychne znovu). Veru, priateľko môj, bolia!

1. sedl. Nože, upite si, pán môj, z toho vína! Vince obveseluje človeka, a keď

srdce sa rozohreje, zabudne človek i na zovniutornú bolasť. Nože no, pripime si! (núka ho).

Obš. (zdvihajúc pohár). Ďakujem, priateľko, za sústrasť, nuž ale veď to ono aj vnútri dakedy bolieva! (pripíja mu).

2. a 3. sedl. (dvihajúc poháre) Na vaše zdravie! (pripíjajú mu.)

Jak. (pohliadajúc trochu lútostne). Phán obšitník, veru vás lhtujem, že thaký zlomenú rukú a noha máte; to musí iste bholeť, keď ti gulky do tej nohy vlezú a photom vyliezť nechce, lež ju felčhar von rezať musí. Aj vaj do sind šmerc! (otriasa sa) Ale phán mój, u nás je dobrý felciár, ak nemáte zhajeno, môžete sa mu dať kurirovať.

Obš. Ďakujem pekne krémárko, za dobrú radu, však dá pan Boh, že sa to pomaly i tak zahojí.

Jak. (prívetivo). Vy si myslíte, že vám azda dhobre neprajem; ale ferte, že sa mi lúbite. Mate ozhaj (prizerá sa mu) sthatočný tvár. Keby všetci obšitník taky bol; alhe toť jedni obšitník čho som mu bol celý polgrájiaciar dal — mi z kasne 100 zl. ukhradli. Aj maingooth! to bol opravdivý goj. A zas mojmu švagra pred týdnom dve obšitník v noci celý sklep vykradol, a ešte i jeho zabhit chcel. Aj vaj! To boly strachy! Švagri alhe išli hned na druhý dni na phána slúžny, abhy jim dali hajduchi, chytať ti obšitníky. — Preto phan mój, som na vás thak škhulavo pozreli, khead som vás tu videli. Alhe teraz na mój duša vám hovorím, že sa mi pháčíte.

Obš. No veď ai ja viem, že i medzi synmi Jakobovými sú takí, čo jim viac platí dobré srdce, nežli ukradené zlato a striebro. A keď sa k nim statočne chováme, znajú i oni statočnosť preukázat. Aspoň vy zdáte sa mi byť z nich.

Jak. (hrdo). Oj shom i budem, dokial do šosla naši starý otca Abrahámi neprijdem. My židáci sme takí: Khead nás klamú i my klameme a khead sú nám statoční, i my sthatoční. —

1. sedl. Ej už to ver neni pravda, že vy židáci len tam klamete, kde vás krestania klamú. Však vy nás tomu remeslu učíte! Vy len tam neklamete kde nemôžete. —

3. sedl. No nie tak sused! ono je to ai u nich všakovak. Ale už sa mi počína

tento náš Jakub väčmi lúbiť, keď tak chytro nahliadnúť vedel statočnosť toho pána (ukazuje na obšitníka.)

Ej keby len skoro mój Ondrejko takým obšitníkom bol, veru bych si ho k srdcu pritisol a radostou zaplakal.

Obš. (pohnute). Priateľko mój, možno, že sa vám to skôr vyplní, nežli se nazdáte. Pán Boh je mocný, a vy sa zdáte byť bohabojný človek. Boh zná svojich verných často prekvapit radostou neočakavanou.

3. sedl. No drahý mój pán, vy ste celý kňaz; vaše slová mi srdce prenikajú, a už by sa mi zdalo, že ozaj to môže byť.

1. sedl. (pretrhne ho). Ale kmotre čujte! Čo to za lomez na ulici? Zdá sa mi že počujem vykrikovať i moju dcéru Anču.

3. sedl. A veru jakýsi radostný výskot mladej chasy blíži sa sem.

(Všetci povstávajú a blíži sa k dverám. Z vonku čut hlasy: Tu si mój Ondriško! Tu si mój kamarátko! — A zas nový hlas: „Že vraj je tu mój drahý otec!)

3. sedl. (nadšene ruky zopne). Ah Bože mój! to je hlas mójho Ondrejka! (vyrazí von a za nim oba sedliaci).

Výstup IV.

(Jakub a obšitník).

Jak. Alhe phane, vy ste jako prorok. Sotvá ste phovedali, že môže prist Ondrejko a hned prišli Ondrejko. Prosím, odkial ste?

Obš. (čiapku dobre na oči ztahujúc). Veru z ďaleka, krémárko. Ostatne čobych vam i povedal z kadiál som, nebudete vedieť kde je to. To tedy nahajme tak! Ale vy mi rácej povecte čo to tu za panstvo býva, keď ho tí sedliaci toľme vychvalovali.

Jak. Hm, phán mój veru i zaslúži chvály, lebo i táto krčmy patrí jemu, a menujú sa: phán Jahodnícky. Sú bohatý, veľmi bohatý phán; majú mnoho statky i dobrý ženu, oh! a pekný dcéru.

Obš. Peknú dcéru? No a jako že sa menuje? či má snad i pekné meno? (poloúsmešne.)

Jak. Veru pekný meno: Valentína.

Obš. Nuž a ozaj má ona mnoho pytačov? —

Jak. Mnoho, mnoho, od Bôh svety! Alhe phán Bórkoci najviac tam chodia, a ludi ho-

voría. žeby si ju mali brať. Alhe ony pekny phanička nechcejú žiadneho.

Obš. (zvedavo). Hm! žiadneho; však len darmo o tom Borkócim ľudia nevravia!

Jak. Oh, toho najmenej (potutelne).

Obš. Jak vy to môžete znaf?

Jak. Jaak? — Dhobre! My židáci krčmári všetko sa dovieme.

Obš. A kto že to ten pán Borkóci?

Jak. Oni sú tiež veľký phán, majú tu neďaleko veľký statky, a i sú ešte mladý a dosť phekný; alhe sú taký, jako, ja-koo ten Absaloni, syn David kráľha trocha marnotratný a phyšný, a ešte i na kharty hrajú a prehrajú. A to phaničky znajú, preto jich nechcejú. — Alhe ja viem ešte i inší príčiny (potutelno sa usmieva).

Obš. (zvedavo). Nuž?

Jak. Ja bych to nemal povedaf, alhe vy ste sthatočný, vám to poviem.

Obš. No môžete, lebo ja to nemôžem, ani nechcem zneužiť.

Jak. (tajemnostne). Vidíte phan môj! Ony ti phaničky maly už dhávno ešte pred tromi rokmi milenci: phekný mladý človek, tak veľký asi jako vy a volali sa Dubinský.

(Obšit. mimovoľne sebou trhne).

Jak. (spozorujúc to). Čho vás tí rany bolí, keď sa tak trháte?

Obš. No chvíľami to tak trhne, ale nič to. Proším vás, len pokračujte!

Jak. Tedha ti pán Dubinský ľúbili ti phaničky Valentín, a phaničky Valentín ľúbily ešte viac ti phán Dubinský. Rodiči nič nevedeli. Alhe — lásky sú slepi! — Ach! phane môj i jach mali slepý, veľmi slepý lásky k mojej Ruzl. — Rodiči mi ju nechceli dhať; jach myslel, že mi rozumí stratí hlavy moji. Vo dne nesmel som chodiť k mojej Ruzly, chodil som v noci; — a v noci tmy veľki a moji slepý lásky aj vaj! liezli sme po múry a odtiaľ bac! do studne. Bol bych sa utopil, kheby na moji kriky neboli ma za štranky vytiahli. Takí slepy lásky mali aj pan Dubinský a phanička Valentín. Oni klečáli pred jakýmisi obrazy — (škrabe sa za uhom) alhe odpuste — jach — to — nemôžem vypovedaf — a prisahali si večné lásky, a pechať na lásky dali ústy na ústy a bozk. Alhe tu skríknu za nimi phán Jahodnícky, ktorého pre slepý lásky nevideli vkročif

izby, — a phána Dubinský vyhnali von, aby viac nikdy neprišli.

Phaničky Valentín omdlely a museli jich vody kriesif.

Obš. (skočí mu do reči). Ale krčmárko, kto vám to tak všetko dôkladne porozprával?

Jak. (Smeje sa potutelno) Kto? — i to vám poviem: phán Pišty mladenci z kaštiela.

Obš. (zvedavo). Nuž a potom hádam tej paničke rodičia dobrú kapitolu čítali?

Jak. Achch nie! lebo oni velice rhadi majú svoju dcérku Valentín; lež jej povedali, že si musí phán Bhórkoci vziať za muží. Phaničky ale nechcely a vzdychky plakaly za Dubinský, ktorý utiekli preč a zostaly vojaky.

Obš. No — a nič nebolo počuf o tom Dubinskom?

Jak. Bolo počuf, že sa bili v patálii a že jich tam zabili. Alhe — kto ho vie či to pravda? To nechali hádam rodiči hovoriť pred Valentinky, aby sa skor vydaly za Bhórkoci; ale Valentinky nechcely tomu ferif. No ale odpuste, už som dlho bavil, už musím preč. (Odbehne von.)

Výstup V.

Obšitník sám.

(Sedi hlavu o dlaň pravej ruky opretú a vzdychá. Z razu sa schopí a prudko po javišti sem tam chodiac a tu i tu vzdychajúc, sám so sebou počne vraveť.

Obš. Ah! teda tak trpíš, drahý anjel môj — života môjho biedneho, Valentínka! (položí ruku na srdce.) Ah jak prudko bije puls života môjho len pri vyslovení mena tvojho! — Ja som sa osmelil neviný a rajský tok života tvojho pokaliť mojou nevcasnou a neprozretedlnou láskou! Oh! jak to sviera srdce moje! — Odpusť drahá! ale — nemohol som a — nemôžem ni teraz ešte ináč; — ľubiť ta musím, ľubiť ta budem. (Ztichne a sklesne na stolec a dumá; po chvíli počne lítostivým hlasom) Ľubiť? — Valentínku ľubiť? — dceru veľkomožného pána Jahodníckeho ľubiť? — ktorý ma jako dákeho prašivého psa von z domu svojho navždy vypovedal?! (oči sa mu ohňom zaískria; schopí a postaví sa na prostried javišta.) A prečo ma vypovedal? — Či som azda (hrdo) neni rovný jemu? Zeman je — som i ja, a to — keď na také pletky svet ešte mnoho dá — z najstaršej zemanskej

rodiny slovenskej! Statky má? — mám i ja — bars nie tak rozsiahle jako on, ale (položí si prst na čelo) tuto som si bol taký kapitál nashromazdil, žeby mi viac niesol, nežli jeho rozsiahle statky! Vystudovaný právnik mal som právnické zkúšky skladať. Celé zámky krásnych nádejí v hlave, v nichž stá dáka nadzemská kráľovna trónila moja Valentínka! A tu razom hodený som z neba do najspodnejšieho pekla! Utiect, zverbovať sa musím! Idem sa biť, hladám smrť, ona uteká odo mňa — lež zostanem biednym lazárom! — Lazár — chromý na nohu a na ruku a lúbiť — Valentínku, na rajske lúbe dieťa?! Oh! (zakryje si oči a sklesne na stolec) — či mi mohol diabol osudnejšej prekrížovať plány života môjho?! (prestávka; potom schopí sa zo stolca a hrdó si zastane.) Ale prečo som zostal lazárom? Že som lúbil Valentínku? Ach nie! Veď že vraj ju i Borkóci lúbi, a ten jako šťastný vycifrovaný páv kedykoľvek krútiť sa môže okolo mojej holubičky! — Že som Slovák! (divo sa smeje.) Ha! ha! ha! Nuž a či Slovák nie tak tvor rozumný, boží, jako hoc ktorého národa človek? Bôh chce rozličnosť národov a ľudia tí diví šakali — nechcejú to, ha! ha! ha! Či videl svet také bláznovstvo a bezrozumný pyšný odboj proti cieľom božím?! No ale keď husté mlhy nešťastného predsudku tohoto veku nášho, krajiny našej, osvietenější a slobodnejšieho ducha vek — jako Bohu buď chvála sa už brieždi, zaženie do slepoty 16 storočia a slnko opravdovej kresťanskej slobody osvieti a zahreje národy, vtedy iste — s hrôzou a s opovržením ľudia pohliadať budú na tie nešťastné výjavy slepej a nekresťanskej nesnášanlivosti národnej veku nášho! — Nuž a čože je ten šťastnejší — nie šťastnejší! to nie! bo hrdý som, že obraz môj tkvie v čistej duši Valentínky — ale predupravenější od rodičov sok môj Borkóci? Či je maďar? Či je nemeč? Či francúz? Či talian? ktorým česť, a česť tým väčmi, čím väčmi lúba rod svoj! Ja ctím každý národ, bo kresťanstvo káže bratrstvo, rovnosť a slobodu! Ale Borkóci není ani Maďar, ani Nemeč, ani Talian, lež — podlý odrodilec! — Ha! pfiu odrodilec! Či ten má mať prednosť pred tým, ktorý ctí každý národ, ale verný je i svojmu? Či to má byť hriech a potupa pre mňa, že

milujem národ svoj slovenský, milujem a milovať budem dokial žít budem? — Či Bôh, ktorý tento cit v srdci mojom zbudil hádam pochybil? Oj Bôh miluje všetky svoje stvorenia a iste miluje i rod môj a dá mŕ to, čo mu je potrebné, aby čestné miesto medzi práve vzdelanými národami zaujať mohol, k vyvedeniu veleslavných cieľov božích v dejinách človečenstva! To verím a veriť neprestanem. Ale keď to verím — či mám zúfať nad osudom mojim a osudom mojej Valentínky? Nie a nie! ja nezúfam, i tu verím! Lež jako? — Že sa má vydávať za Borkóciho? — To neurobí! Hm neurobí! Keď jej hádam vracia že som už mrtvý! Oj nie som mrtvý! Pôjdem k nej, musím ju upovedomiť, ale (ochabne) — jako? — jako? — jako? (sklesne na stolec, podopre hlavu a začne dúmať.)

(V tom sa otvoria dvere).

Výstup VI.

Predošlý, a Pišta miládeneč panský s lomozom vkročí dnu; neskôr Jakub krčmár.

Pišta (ohliadnuc sa po chyži, s krikom). Ale sto okovaných parajkových striel! Či som do cintorína vkročil, keď tu tak ticho a nemo jako v krypte! He, (kričí) Žide! Jakube! Krčmar sem sa, lebo ti všetko čím hore tým dolu obrátim! (Zazre obšitníka) Aá, tu je preca ktosi! (Pristúpi k nemu bližej. Dubinský v myšlienkach pohrúžený, sotvá ho spozoruje.) Čo, spíte človeče? Keď sa ani nezozrete na statočného človeka? (Klepe mu na rameno.)

Obš. (trhne sebou, a pohliadne na Pištu, tvár sa mu zarumení a okamžite sklopí oči.) Čo chcete?

Pišta. Hia nič priateľko, chcel som zvedieť, či žijete, keď tu v tej krčme tak všetko mŕtvo vyzerá! (Pozorlivo divajuc sa naňho, mumle stranou). Táto tvár mi je známa.

(V tom vkročí udychčaná krčmár dnu).

Jak. (vydychujúc). Ah to vy phane Phišta! Čo rozkázete?

Pišť. Že čo rozkážem? ha! ha! há! hádam ma už ani nepoznáte čo som, kto som?

Jak. Oh! poznám phán Phišta, dhubre poznám; rozkázete vína?

Pišť. To sa rozumie samo sebou; iste že vína, a to dnes toho najlepšieho čo máte,

dobrá holbu, lebo veď si musím spláknúť tú kyselicu z hrtana, čo obyčajne pijavam, aby hodne tie tokajčiny a šampaňčiny nim pretekali mohly (hrdo pozre na zadiveného krémára).

Jak. (zadiveno). Čo phán Pišta, že tokajčiny a šampaňčiny vašim hrdlom pretekajú?

Pišt. (hrdo). Veru tak Jakubko môj, lebo bude u nás, jako vy to hovoríte chosenes.

Jak. (ešte viac udivený). Chosenes?! — A kto bude vydávať a kto zheniť?

Pišt. Však hádam ja nie, sprostý židáčko, ha! ha! ha! Nuž ktože iný by sa vydával, jako naša pani kišasonka! (Obšitník zodvihne hlavu a dychtivo načúva.)

Jak. Pani kišasonka vydávať? Alhe kto si ju bude brať?

Pišt. Ha! ha! ha! však ste dneskej sprostý, Jakubko; tuším vám tá vaša Ruzla dneskej lekcii dávala! Kto žeby iný, jako pán Borkóci, čo každý deň k nám chodí? Bude nám to sveta žiť! (zamlasne jazykom.)

Obš. (vzdychne mimovoľne). Ach Bože môj! —

Pišt. (obzruc sa naňho). Čo priateľko lúto vám je, že tam byť nemôžete?

Jak. (skočí do reči). Ah nie phan Pišta, ten phan stone, keď má ruky a nohy zlámaný; a to bolí.

Pišt. Nuž a kde že sa vam to stalo, priateľko?

Obš. Kde by inde jako v nedávnych bitkách.

Pišt. A — máte pravdu, veď som počul, že to tam mnoho mäsa narobili. No ale nič to, keď ste ešte len tak prešli, veď sa to zahojí.

Obš. Ufám i ja!

Jak. (zvedavo). Hovoríte phán Pišta nazaj, že si bude phán Borkóci vaši paničku brať?

Pišt. (obrozený). No — a myslíte Jakube, že budem hádam z mojej pani kišasonky žarty, alebo snaď posmešky tropiť? Iste že si bude brať a tieto dni nebudajú budú slavné oddávky.

Obš. (hlboko vzdychne).

Pišt. Taže priateľko nevzdychajte toľko, veď sa i vám dač ujde z toho, keď prijdete do nášho dvora.

Obš. (bolastne). Do vášho dvora prist? — aby ma von zo psy vyšťvať dali?

Pišt. Ej nie že tak nie! Veď nejsme hádam pohania; naši páni sú dobrí krestania a milosrdní!

Obš. (žialne). Ach chodte! — my sme iba vtedy dobrí, keď životy naše nasadzujeme a krv našu vylievame, aby druhí svoje šťastie pohodlie a rozkoše pokojne užívať mohli. Ale keď vidia takých ochromencov jako som ja teraz, vtedy odvráta usmiate tváre svoje, aby pohľadom takým v svojom rozmare pokalení alebo k citu milosrdenstva nad biednymi lazary pohnuti neboli! „To zas ten ohavný obšitník,“ je obyčajný výraz jich opovrženosti pri pohľade na nás (hlboko vzdychne).

Pišt. (dojato). No priateľko môj, vy to trochu prehánate! Ludia sú všakovi na svete, a iste i takí, jako jich vy malujete. Ale verte, nie všetci sú takí. Keď som i ja iba mízerny sluha panský, a viem, že panská láska na zajačom chvoste visí, preca vyznat musím, že u môjho panstva takej surovosti nenachádzam. A teraz vás prosím, aby ste prišli do nášho dvora, veď ja tiež dač môžem; a budem sa shovárať i s našou pani kišasonkou, ktorej v celej krajine na dobrotu a milosrdenstvo páru niet a uvidíte, že sa mýlite.

Obš. (v myšlienkach). Valen--- (spamatuje sa) ale vaša milosť slečna, že tak milosrdná?! — — možno!

Pišt. No prijdte a presvečíte sa.

Obš. (v myšlienkach). Možno!

Jakub (ktory netrpeľivo čakal koniec jich rozhovoru). Alhe phán Pišta, či vaša phanička už viac nelúba toho phána Dubinský, keď budú brať phána Borkóci!

Pišt. Lúbä, nelúbä, čože ja viem? Hádam je už pán Dubinsky mrtvy!

Jak. (udiveno). Phán Dubinsky už mrtvý? — Kto to povedal? Veru škoda toho pekného phána!

Pišt. Ja veru lúto by ho i mne bolo, lebo veď často k nám kedysi chodieval, a ne jeden pekny šupák a ne jedno dobré slovo som od neho dostal. — Já sa sám čudujem, čo je ten náš pán tak zaslepený, keď si račej volil pána Borkóciho za zaťa, jako pána Dubinského? A veru mi srdce stislo keď som ho tak potupne z domu vypovedaného posledný krát z dvora uháňať videl. Bol to v skutku

statočný dobrý pán a nie tak pyšný jako tento Borkóci. A nedivím sa, že ta naša pani kíšasonka nijak nechcela odstúpiť od pána Dubinského; len to sa čudujem — čo to môže byť, že teraz tak chytró privolila sosobášiť sa s Borkóci. Já to síce ešte istotne neviem či je tak; ale veď by sa nadarmo nerobily v dome tolké prípravy.

Obš. (bez seba). Ach musím! musím — (spamätuje sa a umlkne).

Pišť. a Jakub (razom udivení). Čo musíte?

Jakub (pohliadnuc do okna). Aj vajgeschrie! Páni stoliční prisažní s hajdúchi idú sem. Čo to bude? (Počne sa triasť.) Jach som nič neurobil, jach som nič neukradol a pháni stoliční prisažní idú sem! (Chce utekať — v tom stoličný prisažný s hajdúchmi vkročí dnu).

Výstup VII.

(Predošlí a stoličný prisažný a dva hajdúsi; neskôr 3 sedliaci.)

Stol. prís. (vidiac Jakuba strachom trasúceho sa úsmešne). Žide, čo sa trasieš, čis' i ty dač ukradol a svedomie ťa hryzie?

Jak. (trasavým hlasom). Phán velikomošný, prosím ponižene ja nič neukradol, jach nič neukradol!

Stol. prís. (usmievalo). O tom potom, — ale na teraz sme pre teba nepišli, lež koho tu všetko máš? My jednoho vtáčka hľadáme, (a zhladnuc zadumeného v kúte obšitníka) Aha tu si vtáčku? (K hajdúchom) Chyťte ho a zviažte ho!

Jak. (trocha posmelený). Prosím ponižene phán velikomošný, to je sthatočný obšitník, ten nič neukradol.

Stol. prís. (prísne). Mlč žide! Kedy si videl statočného obšitníka? Hádám i ty s ním zbijaš, preto ho zastávaš. Chyťte ho, hovorím, a zviažte ho!

Obš. (ktorý až teraz úplne k sebe pri-

šiel, vážne povstane). Tu som páni moji, čo chcete?

Stol. prís. Však vidíme, že si tu, preto ťa lapáme.

Obš. (odrážajúc hajdúchov pravickou, — rozhorčene). Ale prečo ma lapáte a zviazať chcete? Čo som urobil?

Stol. prís. (prísne). Preto že máme rozkaz všetkých obšitníkov na okolí polapať, ho tu veľkú krádež spáchali.

Obš. (urazený). Ale ja som nikdy ničoho neukradol!

Stol. prís. Veď uvidíme pri inquisícii!

Pišť. (prosebne). Ale pán prisažný, nech nahajú tohoto človeka, veď vidia, že je chromý a ani len podoby zlodeja nemá.

Stol. prís. Vy mlčte a nemiešajte sa tam, kde vás netreba!

Obš. (rozhorčene). Ale pre Boha! toto je hrozná vec v svobodnej krajine mňa takto nič ponič a bez dôvodov o najsvätejšie právo o svobodu pripraviť chciet!

Stol. prís. Mňa do toho nič, nech si zodpovedia ti, ktorí rozkázali; viažte ho!

(Hajdúsi ho viažu, a on sa viac neprotiví.)

(V tom otvorí sa dvere a predošlí traja sedliaci vkročia, a vidiac čo sa deje, napadnú hajdúchov a bráňa obšitníka.)

3. sedl. Ej bystu Bohu, to už len nebude, aby sme si ho dali.

2. sedl. Nuž čože vám urobil, že ho viažete?

1. sedl. Hľa, či není pravda?! Statočných chytajú a zbojníkov púšťajú!

(Trma vrma medzi hajdúchmi a sedliakmi.)

Stol. prís. Ľudia ustúpte, lebo i vás dám poviazať, ja som stoličná osoba.

Obš. Prosím vas priatelia (k sedliakom) nechajte, veď sa pravda ukáže.

(Hajdúsi ho vedú, opona spadne.)

(Pokračovanie nasleduje.)

Prekvapenie.

Dievča sa prechodí,
Medzi kvetinami;
Jakoby kráľovná
Pomedzi paniami.

Hneď sa k jednej kloní
Hneď s druhou rozpráva —
Tak lásku kráľovskú
Milostne rozdáva.

Ona trhá kvety
A do kytky skladá,
Prítom na šuhaja
Myslí duša mladá.

„Oj kdeže si kdeže?“
Vzdychne deva drahá,
„V ďalekej krajine,
Bez ľúbosti, blaha.“

Ozvena odrazí
Jej vlastnučké slová:
V jej srdci sa vzbudí
Bohná túžba nová.

„Nač mi je tá kytka
Keď tu niet milého?“

Nač mój celý život
Keď tu nemám jeho?!

Kytenka! keď teba
Nemôž' mój milý mať
Volím i ja s tebou
Vadnuť i umierať.“...

A k srdcu pritisne
Kvety, deva milá,
Aby túžbe boľnej
Priechod urobila...

V tom z boku ju v reči
Ramien dvoje hatí:
Dievčatko i kytka
Sú v drahom objatí!

Krásoslav.

Príroda na Slovensku.

Z Turca o Turci.

Ráčte mi dovoliť — pán redaktor — abych povodil čitateľov vášho „Orla“ po nektorých miestach krásneho Turca. Nech sa nebojí ani jedna ani druhá stránka, že povediem zaprášenou hradskou, z dediny do dediny a z mesta do mesta, názorne vyučujúcu zeme- a miestopis. Tým bych zajiste neuspokojil ani vás, ani obecenstvo vaše, no rozladil; lebo kto si vysoko v čistom vzduchu lietajúceho orla zaľúbil, ten nemôže mať obľubu v nízkom, dusivom prachu zeme.

Pomyslíme-li si nad to ešte, žeby sa tak celá výprava viac eksekúcií, alebo finančnej kommisii podobala, lež spolku výletníkov, mohly by sa okolnosti niekde tak vyvinúť, žeby z toho medzi námi a páleníčiarmi nemilé spory povstaly! No a také dobrodružstvá obecenstvu svojmu nežičíte! Jedinú, istú výnimku činily by Jaseno a Príbovce, kde každý — či dla formy lebo neformy oblečený — nie len v dome, lež i v páleníci statočnosť a pohostinnosť najde!

Znám ja v Turci krásne chodníčky, machom a lístím vykladané, pred prachom a horúčosťou utešeným stromovým chránené, trávčkou a kvetinami posiate, kde za každým krokom čistá vodička žblunká. Povediem vás po pod naše veľbné hole, počnúť

od Vrútok, teda západnou stranou. Že je toto ale ešte len druhý výlet, na ďaleko sa nevystrojíme. A preto vás prosím, neberte sebou hrnce, misky a rajničky! Sú to všetko dobrí vodičia žalúdkovej hromoviny, ktorí včasto tak selektrizujú celú spoločnosť, že táto ochromená, už v prvom chládku kloní sa k zemi, rozkladá stánky, kladie vatru, vykladá kotol a čo doň treba, víno púšťa na čap a t. d. A keď všetky zásoby svoje: item ztrovilo se, jednohlasne vyslovia, rozlúči sa spoločnosť výletníkov a záletníkov s rumami minulosti, nastúpäc — quasi re bene gesta — cestu zpiatočnú s uspokojeným žalúdkom a rozhojnenou skúsenosťou o pomínutelnosti všelijakej hmoty! — Ešte mám jednu prosbu, a síce výlučne k vám paničky a panie: nehajte vaše šlepy a krinoliny doma na klinci visieť, aby sme s vámi — alebo radšej s týmito vašimi miláčkami — žiadnej galiby nemali. Sotvá by ktorá z vás takto vystrojená, po završenom výlete rovnou cestou k fotografovi stúpať chcela!

Medveďa sa nebojte! Tito spolukrajanovia naši sú tam len už upomienkou na časy minulé. Kedysi v lani bol sa jeden ešte pokúsil, svoje nároky na tie kraje do života uvádzať; avšak prijdúc na Osykovo, nemálo bol rachotom pušky prekvapený a to práve

v tom okamihu, keď začínal ťať, kde ani neoral ani nesial! Tento hrmotný dôvod premeškaného práva, ktorý tým viac naň účinkoval, čím menej bol na takýto pád pripravený, — lebo sa to dialo v tichosti nočnej a argument nového majiteľa zarachotil sfa z čistého neba, z vrcholu stromu — tak mohutne jeho útlonežným citom zatriasol, že — nemajúc zalúbenia v škriepkach a pravotách — zriekol sa všetkých svojich nárokov, a to sine ira et studio! Vzdialil sa na skutku nečakajúci na druhé nemilé prevkapanie! Bol to ale rozhodný boj minulosti s prítomnosťou! Bližšie vyšetovanie osudného miesta dokázalo, že medveď pri hrmotnom tom prevkapaní utratil všetky pazúry a predné zuby, ktorýžto účinok sa pripísať má len strašnému rachotu pušného prachu a zdeseniu sa, nie ale gulke! Táto tak asi šla svehlavou cestou, jako nektorí národovci slovenskí! — Od tých čias o medveďovi ani slychu; utiekol nevediac ani sám kam! A keby sme sa preca nenadále s ním stretli, niet sa ho čo báť, je veľmi neškodný! Teda smelo a veselo!

Idúc do Vrútok hor poliami a lúkami pod hole, zastaví sa oko naše na veľkých sem i tam rozmetaných balvách žuly. Tu niet ešte povesti, žeby to byly zakliate ovce i so svojím pastierom! lebo balvány tie sú veľké hranaté zubom času na rozmanité, zakokrúhlené podoby nepretvorené. Jich složivo, ačkoľvek hrubozrnisté, záleží viac zo živca (žabice) a kremeňa, lež zo sliedy; preto sú barvy zelenojasnej a vlivu času statne vzdorujú. Veľké hromady peknej tejto žuly ležia i z oboch strán hradskej do Žiliny vedúcej, čakajúc na ochotných ľudí ktorí by jim nekdě prístrešia popriali, keď jich páni zemänia vrúčanskí z hofierstva (želiarstva) na svojich lúkach a poliach povyhadzovali a to bez predbežného opovedania! — Prejdúc polia a lúky, milo nám kýva pekný smrekový a jedlový les, otáčajúci mohutné hole až po jich temä, ktoré pokryť už nestačí! Obzvláste láka nás jeden osamotely nad Záturčím vypínajúci sa vrch — na hole teraz ešte není radno — ktorý dost zrejme na svoj mladší vek, lež sú hole, ukazuje. I do toho avšak oddal sa zub času, vytrhnúc mu jeden celý bok! Temeno jeho sbité je z malých a veľkých skál a piesku, teda z nánesu; na bo-

koch z vrstiev masnej, svetlej hlíny (jilu) složených, pokrytý je bujným ihličnatým lesom. Dierkovitým vrcholom vnikala a vniká ustavične voda do nůtra, čo hlínu v stave vlhkosti udržuje a táto zas svojou hustotou odtok prekázala; až naposledy odlúštila sa vrstva hlíny od spodnejšej kamenitej vrstvy a tlaku povolil musela. Tak asi povstala tá zosutina! A toto bolo vítaným zjavom nie síce majiteľovi lesa, lež naším vlasteneckým černochoom — cigánom — ktorí vzdor toho že zámočnícké a kováčske remeslo poctive prevodzujú, nie len že žiadnu dôchodkovú daň neplatia, no i sami — snemom ešte nepovolenú daň vyberajú. Rozumie sa, že tajne. Či títo vlastníci mnohých privilegií geologiu študovali, či jim to sama matka zem skrze bezprosrednie stýkanie sa s ňou sdelila, alebo či na základe: Gleiches gestellt sich zum Gleichen — k tomu prišli, dost na tom oni v tej zosutine našli počerné hrudy a rovno s tým do ohňa bežali. Neboly to síce kusy železa, lež počerné kamené uhlie, ktorému potom — sfa opatrní priemyselníci — dobrý užitek vzali. — Je to k podivu, že hneď pod machom a máličko zeminou, z ktorej štíhle jedle vyrastajú, nachádza sa a síce 2—3 stopy hrubá vrstva kameného, pravda veľmi zemitého bridličnatého uhlia. Vôbec povaha celého úbočia medzi vodou Turcom a holami rozprestreného — jako i jiné čiastky turčianskej stolice na to poukazujú, že chodiac tam po poliach, hájoch a pašienkach, chodíme po vrstvách počerného kameného uhlia, jehož stopy často i na površí vidieť môžeme.

Medzi týmto rozhovorom dostali sme sa na Osykovo! Leží to všetko v jednom smere Osykovo! Kto by ho neznal a nemal rád? Hm! a osykovského pána! Lež zima sa odtiaľ ešte cele neodklúdila a vesna panovanie svoje ešte neudomácnila. Krásne kvetiny sú ešte rúchom tajnosti pokryté; stromovia a kroviny domáce i cudzozemské zväča opršané, chodníčky neobnovené; musíme si teda krásny tento výtvor slovenského, dobrovoľníckeho umu, obetavosti a vytrvanlivosti v lete poobzerať. I sám divotvorný letohrádok v romantičnejšej kráse objaví sa oku nášmu v lete, keď je kvetinami a stromovím ovinutý, ačpráve i jeho samé stavivo obdivovať musíme. Do nůtra nahliadnuť nemôžeme, lebo pána

niet doma. Ja sa len obávam, že nektoré muzeum (krom nášho slovenského) kúpne vyjednávanie zavedie s pánom Osykovským strany jediného toho druhu letníka na celom svete! Obstaráte nám potom — pán môj — jedno fac simile?

Od Osykova nemáme už ďaleko do Velkej, totiž doliny. V úpäť Velkej a Malej rozprestierajú sa lúčiny a kroviny. Tu som raz natrafil statného valacha. Pýtajú sa, čo dumá sediac o samote; či nie o ukrytých, zakliatych pokladoch a pekných paničkách, ktoré odkliat je ulohou nektorého zo statočných našich pastierov. „Na to nemyslím,“ odvetil. „Keby to ale na mňa padlo, nebol bych takým bláznom, jako ten valach, ktorý za pár funtov syru predal bačovi celý kus zlata.“ Jaký to kus zlata? pýtam sa ďalej. „Šťastie valachovi prialo,“ hovorí valach. „Tam kdesi vo Velkej otvorila sa pred ním jaskyňa, zlatom jako by povykľadaná; celé kušy zlata zo všetkých strán dolu vysely, sta cigie (cievy ladové) na streche. Odlomil si jeden kus, vopchal za remeň na kapse a šiel ďalej. Bača ale bol múdrejší nad valacha! poznal zlato, vypýtal si ho za niekoľko funtov syru a dobre predal. Dost oni potom tú jaskyňu hľadali, tej ale už kde nič tu nič.“ Vypravovanie valachovo preniklo až do hlbín mojho srdca; preto ani nepýtajú sa, čoby on v tom páde bol urobil, ponúkol som ho tabakom, a po vzájomnom ďakovaní a s Bohom, stúpal som zamyslený ďalej, smerom k Velkej. „Idú do Velkej? Daj Bôh šťastia!“ volal za mnou valach. — Tenkrát mi šťastie neprialo! Asnaď sa nám teraz jaskyňa roztvorí. Je-li s tým pokladom i pekná panna v úzkom spojení na pr. v tom, že accessorium sequitur suum principale a principálkou je ona sama, ja z mojej strany všetko prepúšťam ctenej spoločnosti, ponechávajúc sebe pannu.

Nenadále stojíme u vchodu do Velkej! Nedarmo sluje veľkou! Je tam všetko veľikánske. Už z ďaleka zavznieva k nám valeňie sa vody, ktorá čím je väčšia, tým romantičnejšou robí nám tú dolinu. I v čas malej vody ku pr. v lete najdeš tam mnoho krásneho; jestli si milovníkom lapania pstruhov môžeš až do sýta rozkoši tejto úzdu popustiť. Divo romantičná je ale dolina táto na jar, keď sa snehová voda z temäna hôl a grúňov sil-

ným prúdom dol valí. U otvore doliny a nižšie ležia na všetky strany hromady, áno celé vrstvy nalámaných, dolu zahnatých väčších menších balvánov žuly, ktorej holotu zakrýva drobnejší piesok, krovia a lúky. V ústí samej doliny, ktorá je na kraji dosť široká, vidíme tú istú hru prírody a zúrivej vody: od koreňa svojeti odtrhnuté a uchvátené skaly žulové, ktoré celý priestor v rozličných skupeninách a veľkosti vyplňujú. Tu spatríš tie najrozmanitejšie odrudy žuly: hrubo- a drobnozrnistú, s prevahou živca (žabice), kremeňa alebo sliedy a síce buď nabelavej sfa najčistejšie striebro, buď tmavofialovej, často žulu porphyrovú s vyvinutými hranoly žabice. Všetko to v rozmanitej farve, veľkosti a tvare. Voda je tu tak čistá, že miesty kde sa veľmi nepení, ani najmenší kamienok bádavemu oku tvoju neujde; je tak chutná, že okúsiš-li ju raz, tiahne ňa k sebe, sta vodná panna. Brehy — na kolko nie sú strmé, kolmé skaliny — vydávajú kúbeznú vôňu z krásnych lesných kvetín nad ktorými staroveké bralá a stromy sa vypínajú. Zdejší vzduch mohutne účinkuje na plúca, obeh krve a zdravia, čo pozorný cestovateľ vstúpivší do doliny hneď zpozoruje.

Poloha Velkej je veľmi struná, hlboká, jej koryto čistá žula, ktorým voda vo všelijakých záhyboch zo skaly na skalu skáče a padá, čo tak silný huk pôsobí, že hovoriť a rozumieť sa, je s veľkým namáhaním pľúc a napnutosťou sluchu spojené. Tu je oko na tolko zaujaté, že iné smysly v pozadí zostanú. Lež poďme vyššie! Keď sme už niekoľko smelých — nie krokov, no skokov — urobili, lebo v čas väčej vody musíme zo skaly na skalu z vody trčiacu odvažné a bystré skoky robiť, pri čom sa často i za sáry — sú-li nízke — vody dostane, zdá sa nám zrazu, že ďalej postúpiť nemožno. Ohromné, niekoľko tisíc centové balvány žuly položily sa nám tu v cestu. Kde sa vzaly? Žula je tvrdohlavý syn prírody; má ale i ona svojho moriaka, červa a to vo vlastných nádrach. Je to slieda! Jestli je táto v rovných plochách v žule uložená (rula) štiepa sa týmto smerom, nekdy dosť snadne alebo štiepa ju i do nej vnikajúci vzduch. I tieto balvány sedely kedysi v múre kolmej nad dolinu naklonenej steny; lež na nešťastie svoje a pohorčenie spúšťajúcich drevo dol dolinou, odškerily sa od massy,

zvalily a na dne koryta bytom sa položily. Jich bývalé ložisko veľmi jadrne poznať. Keď noha ľudská až sem pokročí; keď oko skaliská tieto zblízka obzerá; keď si duch jich ztroskotanie vysvetlí a myslou až do tej doby zaletí, kde bralá tieto dol rachotily; keď si pomyslí, že bol svedkom tejto borby a pádu; keď si predstaví čoby bolo z neho, keby ho to zosutie bolo zachvátilo, alebo teraz, keď tam stojí a premýšľa, keby sa podobný boj opakoval: zastane si predesený a myslí, má-li to miesto prekročiť, a či sa vrátiť? Len prosím naše útloucité pohľavia, aby sa mi pri toľkých fantastických „keď“ a „keby“ nepoplakalo, „jako jedna s matkou o samote sediaci dievka. Táto sa vám zrazu pustí do žalostného, no môžem povedať, a s dobrým svedomím i napísať, krčovitého nariekania a rúk zalamovania. Matka, jakoby ju bol podstrelil vyskočí, beží polo prevätenými očima a otvorenými ústami k dcére, volajúc: „dievka moja, Hanka moja drahá, čo že sa ti stalo?“ Ale milá Hanka len pokračuje v plači čím viac, tým žalostnejšie, jakoby na partesy hladela a znaky: *crescendo, forte, fortissime* prísne zachovávala. „Ale čo ti je dievka moja? Veď už len prehovor nečo! Však sa tým plačom udusíš a potom ešte i zblázniš! Či pre doktora bežať?“ Toto účinkovalo, lebo tak asi, jako i ja, nenávidela doktorské špaiscetle a latinskú kuchyňu. Hodila sa matke do náručia a: „Ah — mam — ka — moja,“ bolo prvé čím schopnosť reči na javo dala. „No len povedz Hanka moja, videla si čosi strašného?“ „Ah, je to — hrôza, len pomysleť!“ A poutierajúc si slzy, aby sa jej do úst neplietly, vypravovala matke: „Jako tu sedím, pradiem, myslím, hor pozrem, a vidím ten kľk dol visieť, pomyslela som si: kebych mala frajera, mladého, pekného, červeného, a ten by ma nie len lúbil ale i vzal (ah!); keby milé dieťaťko v peknej kolisce (naša Hanka bola prosím turčianka) pod tým kľkom spalo a vo sne na mňa sa usmievalo (ah!*) a keby ten kľk zrazu na kolísku padol a decko mi zabil! Ach ja nešťastná prenešťastná matka!“ a zas sa plač celou chyžou ozýval!

Žula tu zosutá je barvy načernastej, lebo

*) Všetky tieto ah! neboly vzdychom túžby; boly ony len prestávkami oddychu.

obsahuje mnoho sliedy; je ale tak tvrdá, že ačkoliev vyše 20 rokov tam odpočívá, jej ulomené plochy sú lesklé, čerstvé, jakoby to ztroskotanie bolo dielom dňa včerajšieho. Bol že by z tých skalísk prepevný základný kameň pre nejakú národnú budovu ku pr. pre národné divadlo v Lipt. Sv. Mikuláši, k jehož stavaniu má sa konečne už tohoto roku prikrčiť; alebo podnožka pre pomník všetkých vrtkavých našich národovcov, aby aspoň potom pevne stáli!

Keď sme sa s hroziacim nám nebezpečenstvom trochu obznámili a o jeho shovievajúcnosti presvedčili, osmelíme sa i ďalej ešte poďívať. Tu však zas nové prekážky na nás číhajú. Úzlabie sa tak úzi, steny sú tak kolmo skalisté, tak úzkostlivo príchod stráža, že alebo nám treba vodu brodiť — nenie-li veľká — alebo s nebezpečenstvom života po skalách bočných liezť, alebo vráťac sa kus nazaď, úzinu tú zaobísť. Velkolepý zjav odmení námáhanie naše! Tu vidíme bralá všetelijak naklonené, nektoré k západu, iné k východu, jakoby vrstevnatou poukladané. Hej bola že to sila, ktorá rovnú kôru zeme našej tak rozmanite pozohýjala a skrz to vrchy a doly utvorila! Toto ale geologov zaujíma a my sme zväčša len jednoduchí vyletníci! I tak čuť jakys neobyčajný šum, bár sú uši naše celou dolinou ohlušené; šum tento ale tak asi vyniká, jako v cigánskej hudbe trúba. Tiahme nás to napred sťa čarodejná moc. Zo šumu povstáva hrmenie a sypenie. Stojíme pred skalou, ktorá ani oku ani nohe ustúpiť nechce, bo celú dolinu zaplnila. Zvedavostou roziskrení, prebrodíme horko ťažko vlny a neustupné bralo dostaneme za náš chrbát. V tom ale okamihu, už padá zrak náš na rozpenené vlny, lebo stojíme u nôh búrneho vodospádu! Tu je úzlabina doliny v dialke asi 15–20 siah takmer kolmo strmná. V polovici tejto strminy tréj výklen žulový, tak že voda z vyšnej polovici padajúca, odráža sa od výkľenu tohoto a vrhá sa druhou polovicou spádu dolu, zaplňujúc rozpenenými vlnami celú roklinu. Ťažko pohľad z tohoto miesta odtrhnúť! Je-li vodospád silný, nemožno po pri ňom prejsť, leda zaobídením. I my sa teda vrátime! I tak počína nám byť úzko, pobudeme-li v doline tejto asi 2 hodiny; neprestajný huk vody a hlbokosť doliny, kde len kus neba vidíš, pretvorí

ti kraj ten v divú cudzinu. Pri zpiatočnom zostupovaní, čo je trápnejšie než postupovanie pozorujeme najlepšie, jak strmá je Velká!

Blízko východu z nej, máme prerozkosný pohľad na Martinské okolie, obzvlášte ak z mrákot doliny na slnkom ožiarený kraj hladet môžeme. To milo pôsobí na myseľ našu divou romantičnosťou preplnenú. Úplné utíše-

nie a uspokojenie ducha nastúpi len vtedy, keď sme z doliny von, sediac na lúke, majúci pred sebou krásny Turec a rozjímajúc pri občerstvovaní tela o vykonanej púti.

Tak sa končí náš výlet! Najdete-li záľubenia v takýchto zábavách, budeme v tom pokračovať. *)

S.—

Jako sa vychová človek na národného človeka?

(Pokračovanie.)

III. Národný človek musí krom národného povedomia, reči, zvykov a mravov národných, celý byť prejatým duchom národu, a charakter tohoto na sebe predstavovať. Z tohoto patrne, že výchova človeka na národného človeka požaduje, aby ho genius národu viedol a osvecoval, a charakter jeho sa v ňom ujímal. No v čom sa javí národný genius? On sa javí v hĺbke národného ducha, v bohatstve umu, v hlbokom a pravom cíte, v pravdivom chápaní národného určenia, a zvlášte vo vrodzených mu ideách pravdy a dobra.

Takýto hla je genius národu slovenského, on je duch hlboko mysliaci, o čom dobré svedectvo vydávajú tí jeho veľkí muzovia, ktorých on zplodil, jako: Šafárik, Kollár, Štúr, Hodža, Kuzmány, Hurban, Holly, Mojses, Hattala a iní; ale aj to potvrdzuje túto jeho vlastnosť, že národ náš neuspokojuje sa vôbec s povrchným, alebo jednostranným predstavovaním pravdy, a jeho povestí, príslavia a hádky majú vždy hlboké značenie. Posiaľ nebolo ešte riadnej rodovej výchovy u nás, a kolkí geniovia vystúpili už z lona jeho! K jak veľkým nádejám oprávňuje nás on tedy pre budúcnosť, keď sa v synoch jeho náležite bude môcť rozvíť tento národný genius?! Nebude oboru vedy, umenia, priemyslu, práce a státnej činnosti, kdeby sa on nepreslávil. Už teraz máme veľkých talentov, hláv múdrych, pekný a skvelý počet, len že v nepriaznivých okolnostiach žijúc, nemôžu tak dejstvovať v záujmoch národu, na žiadnom poli tak smele a prospešne vystúpiť, jako by sami chceli. Nemámeliž bohaté nadeného prírodopytca Diviša Štúra, veta-

slubného Dr. Zocha, a všestranného vedomca prírodných vied Dániela Licharda? Jazykozpytcov krome Hattaly, zvečnelého Ctiboha Zocha; historikov: Sasineka, Hostinského, Záborského a Trenkusa; dobrých politikov: Daxnera, Francisciho, Pauliny-Tótha, Dohnányho a Ferienčíka; výborných kritikov: Viktorína, Dobsínskeho, Slotu, Nováka a Friderika Baltíka. Mali bysme i dost filosoficko-praktických hláv pri lepších pomeroch, jako Čulena, Samuela Ormisa, Škultétyho, Halenaya, Geromettu, Radlínskeho, Emila Černého, Závodníka a iných. Každá veda by krásne kvitla u nás, keby sme vládli národnými vyššími školami, universitou a akademiami, a keby literatúra naša nebola odkázaná iba na podporu svojich ešte nie dosť početných vzdelancov. Ledvá že národ náš za drievných časov samostatný občianský život viesť započal, a už mal pochop pravej svobody, keď si utvoril kráľovskú, na župnej sústave spočívajúcu vládu!

Tento genius národu osvedčuje i hlboký

*) Velice sme povďační pánu pôvodcovi za jeho prírodopisné články, a prosiac ho i o ďalšie podporovanie nás podobnými zaujímavými prácami spolu uctive vyzývame et. slov. národovcov, aby si nezťažovali zasielať nám podobné krajopisy i z iných strán nášho krásyplného Slovenska.

K prepotrebnému národnému poznaniu samých seba nevyhnutelne potrebné nám je i obznámenie sa s krajinami našimi a dôkladné poznanie dedičnej zeme našej!

Red.

a pravý cit, z nehož sa pramení básnický duch národu nášho, a plynú jeho utešené lyrické piesne; my počítujeme dost znamenitejších básnikov, a síce krom starších z tohto veku: Sládkoviča, Záborského, Žellu, Paliarika, Mik. Dohnányho, Ludevíta Kubányho, Janka Kráľa, Bottu, Kalinčáka, Sámuela Chalúpku, Viliama Pauliny-Tótha a Jakuba Grajchmanna.

A či bohatý um jeho nepotvrádzujú i mnohí samoukovia v obore myslenia, priemyslu a umenia? Staviteľia, rezbári, sochári, maliari, organári, a všelijakí strojníci, menovite európejskej povesti už požívajúci strojník Pozdech a organár Martin Šaško.

Prekvapuje nás často, jako ľud náš zdravo pojíma tento svet, jako si nestavia žiadnych poveterných zámokov, nesľubuje si tu dokonalého blaha, na všetky politické premeny, ktoré netykajú sa i ľudu, málo dáva; keď vidí, že duch pravdy a spravodlivosti ešte nepreniknul tých, ktorí tvoria tú politiku svetovú; menovite teší nás to, že on iba od uskutočnenia kresťanských zásad všetko dobré očakáva. On to dobre cíti, že ľahký a rozkošný život si môžu iba šarlatáni sľubovať, jeho je ale práca a borba s týmto sebeckým svetom; jeho los sa vraj až vtedy polepší, keď ľudia budú ľuďmi a pravými kresťanmi v úplnom slova toho smysle! Tento pochop žije najmä vo vzdelanejšej, národu vernej triede našej, ktorá ani reálnemu ani ideálnemu smeru výlučne sa neoddáva, ale oboje spojuje múdre vjedno, a na živej skutočnosti gruntuje svoju činnosť, i stavia svoje nádeje v budúcnosť, dúfajúc v svatosť vecí, ktorú zastáva, a jež k víťazstvu dopomôcť sa usiluje!

Nejeden národ nezná seba, preceňuje svoje sily, a preto aj nechápe svojho pravdivého určenia, hľadajúc ho práve tam, kde ho preň niet: národ náš vďaka Bohu není v tomto smutnom položení, lebo jeho genius není slepý pre pravdu. Preto sa národu nášmu ani nesníva o politickej veľkosti, on vie, že má svetohistorickú úlohu, ale iba jako duševno-mravný jednotiteľ Slovanstva, ktorý prvý vyslovil jednotu túto, prevedie ju tou nekonečnou láskou úprimného bratstva, ktorá ho naplňuje k rodine slovanskej, a tou lite-

rárnou činnosťou, nouž na sjednocení tomto pracovať bude. On je ten v povestiach svojich vyličený najmladší brat, ktorý sa celý posvätil veľkej rodine svojej, a takto zvíťazil nad krivdami, jemu i Slovanstvu od jakživa svetom činenými!

Genius národu javí sa naposledy a predovším vo vrodzených mu ideách pravdy, krásy a dobra. Tieto idey má každý národ, jako aj každý človek, len že nie v jednakom stupni bystrosti a ďalekovidenia, nie v jednej intenzívnej síle. Slovenský národ je ale tak šťastný, tak Bohom obdarený, že tieto idey sú v ňom jako troje neslychane bystrých a planúcich očí zakorenené, tak že aj vzor svojej tisícročnej zaostalosti, siaha zrakom genia svojho tam, kam oko nejedného na vzdelanosť svoju pyšného národu nedosahuje, a keď daktoré národy pramálo pôvodnosti v sebe majú, zvelaďujú sa iba následovnosťou iných, a len pomocou cudzích duchov, ktorých k sebe privábili znalý, dejstujú: on je kroz a kroz pôvodný a tvorivý; jeho svet pravdy, krásy a dobra není obyčajná, blúdna filozofia sveta, ale je to svet kresťanskej pravdy, krásy a kresťanského dobra, a preto hľa idey naše nebažia po sláve neslychanej ešte múdrosti, nám je dost na tom, že skutočný, božský svet chápeme, a čo tvoríme, tvoríme zo seba na vzor tohoto božského sveta, ktorý aby sme v skutkoch a dielach svojich čím dokonálejšie predstaviť mohli, musíme dľa božského ducha všetko samostatne tvoriť a obrábať.

Jaknáhle výchova mladeže našej, ba celého národu (lebo aj dospelí a starší musia sa vždy učiť, vzdelávať, bludy svoje opúšťať a chyby naprávať, aby k miere pravého kresťanského človeka došli), na tomto duchu alebo geniu národnom založená bude, a podľa neho bude každý úd národu postupovať a rozvíjať sa: vtedy každý z národu zrodenný človek stane sa spolu človekom národným, a národ sám seba a svojej úlohe verným!

Avšak vyslovili sme aj to, že národný človek musí tiež charakter národu svojho na seba predstavovať, alebo v svojom charakteri charakter národu vyrázať. No pravdu túto každý rozumný za pravdu uzná, lebo nielo nič prirodzenejšieho nad sadu túto; ale ak

ku vstopeniu jakejkolvek národnej vlastnosti do duše rozvíjajúceho sa človeka, pečlivej výchovy treba, tu jej bude nadovšetko načim, keď charakteri iba pri tej najpečlivejšej výchove rastú, a pri cviku naozajst prísnom, nie len v škole náučnej a vedeckej lež aj v škole rodinej, menovite v živote samom, zachovávanom, ktorý kroz svoju verejnosť a skúsenosti jaké nám podáva, nekonečne na nás vliwa. K tomu i na to nám treba pamatať, že my dokonáleho človeka majúc na zreteli, nesmieme to v mladé duše vstevovať, čo v charakteri národu jako veľká chyba, hrozná vada, špatný hriech, alebo čo záhubné zlé javí sa: lež pestujme iba tú dobrú, krásnu a spásonosnú stranu národného charakteru, ktorá meno toto vlastne zasluhuje, keď to, čo nedokonáleho a zlého jest v národe, zvykli sme jako aj pri jednotlivcovi, bezcharakternosťou pomenovať.

Povázme teda bezohľadne Charakter slovenského národu, alebo vidme, jaký je on a v čom sa javí?

Národ slovenský všeobecne vzatý je národ dobrodušný, dobrosrdečný, pohostiný, tichý, pokorný, pokojamilovný, zvykom a mravom svojim verný, ale aj cudzie vlastnosti rád nasledujúci; reč svoju miluje, lež až pri ochotne sa cudzím rečiam učí, pre ktorú náklonost často svoju vlastnú reč zanedbáva. On je pracovitý, činý, schránlivý (iba opilstvo ho činí zahalačom a márnotratičom), pre chudobu svoju statkov a peňazí dychtivý, ináč poctivý, lúpež v ohavnosti majúci. V slove svojom býva stály, k ľuďom uprimný, dôverný, v priateľstve povždy verný; činí dobre bez vypínavosti, a k biednym je milosrdný. Je svatého zápalu schopný, a v tom i jednajúci, čo raz za dobré uznal, to aj uskutočňuje; len časom jedná nerozvažite, a to ku svojej veľkej škode. Národ slovenský je svobodomyseľný a svobodomilovný, jako to jeho drieve politické ustanovizne skvele potvrdzujú, lebo jeho štátna obec ac monarchická, spočívala na opravdivej svobode; šľachta i v nom sa ujavšia, je ustanovizeň cudzia, jako bylina exotická, na jeho zemi nezrodívšia sa; uňho platí až posiaľ príslovie: „ja pán, ty pán“ to jest idea rovnosti. svrchovaná platnosť osobného dôstoja, obrazu božieho v človeku! Pre verejný riad a milo-

vane pokoja, podáva sa ustanovizňam ľudským, a po istú mieru trpezlive jich nesie, čo by byly aj zlé. V boji, k nemuž je vyzvaný a prinútený, býva hrdinský, ale pre svoju krotkosť a ľudskosť ťažko sa ku krvavému boju rozhoduje, lebo jako svoj život miluje, tak si aj iného váži. Najzvláštnejšou známkou charakteru jeho je to, že velice miluje a z celej duše pestuje rodiný život, ktorý je podľa svedectva, neomyľne semeniskom všeho dobrého a šľachetného v ľudstve: národ náš však pre túto svoju povahu, ťažko sa k verejným a obecným záujmom pozdvihuje. Spravedlivosť velice ľúbi, krivdu nerád činí, a ochotne sa bratří aj s cudzími národami, preto mali Maďari posiaľ vždy dobrého priateľa na nom. V nom tak mocne žije idea a viera v božstvo, že je nad iné národy nábožnejší a bohobojnejší (nekresťanský duch tohoto veku, mnoho v tom ohlade pokazil), že božské veci nadovšetko iné miluje a ctí, a preto aj náboženstvo, v nomž je vychovaný, za žiadnu cenu neopúšťa. Národ náš je vobec národ dobrý, živý, rozmarný, veselý, básnický, iba vo veľkej biede a neresti záduščivý, zúfalstvu však nikdy nepoddaný; miluje mravnost a stydlivosť, v diele raz započatom je vytrvalý, len v odporoch politických ešte nie dost zmužilý, čoho však príčinu v predlhom poddanstve hľadať treba!

Z nastieného tu vidno, že charakter národu slovenského je vobec utešený, čistoludský a kresťanský, a tak cti a chvályhodný, avšak má aj on svoje temné a slabé stránky, ktoré nie preto menujeme takými, žeby byly nemravné, ale preto, že ony skvelejšiemu rozvitiu jeho národnosti a jeho národnému šťastiu velice vadia, ba jeho osobnosti náramne škodia. Tak hľa jeho dobrodušnosť, dobrosrdečnosť, úprimnosť a dôvera, musia väčšou opatrnosťou byť sprevádzané, menovite ak jich javíme bývalým, ale už smiereným nepriateľom. — Naša prílišná pokora a pokojamilovnosť nám často nedobre slúžila, lebo zlý svet buďto nás za sprostých, buďto ale za slabých a bojazlivých pokladal; tu musíme v daktorých ohladoch i hrdo a odhodlane vystupovať, súc hotoví i v zápas sa pustíť s tými, ktorí nás o naše právo pripraviť chcejú, nepopúšťajúc ničoho z práv nám občanský po pravde prislúchajúcich. Že

sme radi nasledovali cudzie zvyky a mravy, a chvátavo sa učili cudzím rečiam, svoju vlastnú reč zanedbávajúc, to nás v opravdivé nešťastie uvrhlo, lebo zplodilo medzi nami vždy viac sa zmáhajúce baženie po cudzote, a tak záhubné pre nás odrodilstvo, skrze než národ mnohé, veľké a dobré sily snáď navždy utratil, a ktoré ranu za ranou dávajú národu, zúrac v jeho vlastných strevách, aby čo bohazpustlé deti ubijali svojho vlastného rodiča: veru smutné a špatné to divadlo, ktoré ruka očiam odokryt sa stydí! Veľké dychtenie po statkoch a peniazoch činí mnohých údov národu lakomými a úžernými, čo zhusta k hriechom vedie, a v najnevinejšom páde studeným činí k obetiam pre vyššie ciele života. Pre vekové poddanstvo v ňomž úpeval národ náš, odopieraná mu bola i náklonost a schopnosť ku svobode; no toto smutné, nim nezaprícinené okolnosti najväčšmi spôsobilý, avšak chybel i on v tom, že v dobe, kde toto poddanstvo povstávalo, neznal sa mocne zasadiť za svoju drevnu svobodu, a že jarmo mu pripravené s úplnou resignáciou niesol. Velice musel národ náš za inými zaostať, keď iba k domácejmu životu ľnúc, verejný život zanedbával, pre obecné záujmy smyslu nemal, málo alebo nič nekonal, a nechápuc znamenitého prospechu spolkovitosti, na miesto úsilného hľadania tejto, od všetkých spolkov sa odtahoval!

Nám Slovákom i to škodilo nesmierne, že sme po ten čas k bojom politickým nedospeli, lebo mnohí predávali hlasy svoje, na snemových vyslancov, alebo na stoličných a meských úradníkov dávané, za peniaze a hostiny, iní vidiac hrozné odpory, jaké protivná stránka cieľu jejich v cestu kládla, nalakali sa toho, nie súc dost zmužilý zastávať a vydobývať si právo svoje, alebo v rozhorčenosti svojej tak ďaleko zanevrúc na všetky politické boje, že celé pole nepriateľom svojim popustili. Najväčšmi ale snáď ubilo národ náš náramne rozmohšie sa v ňom opilstvo, pre ktoré on nie len zo dňa na deň viacej chudobnejšie, a v odvislost od zlých ľudí upadá; ale každým činom, fysicky i duševne, politicky i národne hyne. Náš drahý rodný Mathevs, ovenčený zásluhami o celý národ, jako aj iní verní synovia jeho, oduševnení svatou službou pre národ, namáha-

júci sa ho pozdvihnúť z jeho pádu, a dopomôcť mu k postrádanému blahu, nemohli po ten čas so svojimi spolkami striezlivosti preraziť, lebo ľud náš neznal sa ešte vymaňiť z moci dravej zvierackosti šelmy, aby aj diabla pokúšajúceho k odpadnutiu ho od dobrého, bol poraziť znal.

Zdokonáli sa však charakter národu, a bude ho mládež i potomstvo v slávnejšej podobe na sebe niestí, keď varujú národ pred tým, čo chybného a škodlivého, ba ubíjajúceho v ňom ležalo, len tú skvelú, krásnu a dobrú stranu v ňom náležite pestovať budeme, a preto všetko na to vynaložíme, aby to drevne dobré v ňom zachované, nové zlé ale z neho vonkoncom vykorenené bolo. Pracujme teda na tom, aby národ náš milujúc konečne náboženstvo svoje, tak miloval i reč a národnost svoju; jako velice ľúbi a vysoko cení domáci, rodiný život, tak ľúbil a cenil i život verejný, menovite obecné záležitosti a záujmy. Pak-li rád šetrí cudzie zvyky a mravy, tým račej nech zachováva svoje dobré obyčaje a mravy. Považuje-li to za prostriedok vzdelania svojho učiť sa cudzím rečiam, tým väčmi sa nech zdokonáli vo svojom vlastnom jazyku. Národ náš nesmie si statky a peniaze viacej vážiť, nežli svoje mravné dobro, a preto týmto svaťším cieľom života, má a musí všetko ostatnie obetovať. Kde mu treba za právo a spravdivú vec svoju, áno i za česť, so svetom zápasíť a bojovať, tam si nesmie hmlý pokoj a pohodlie viacej vážiť, a kde ide o zachovanie pre seba národného bytu, blaha a slávy, tam jednotlivci za večné veci i časný život a okamžitú výhodu v obeť klást majú! Neustávajú-li protivník náš v nápadoch na nás činených, nesmieme ani my v odrazení útokov jeho ustávať; jako miluje národ náš svobodu, tak si ju musí hľadiť i poistiť. Naša poddanost má záležať iba v poddávani sa spravdivým, cestou ústavy daným zákonom! Budme i ďalej dobrodušní, dobrosrdeční a uprimní, ale s rozvahou, hľadiac na to, komu dobrými byť, a komu dôverovať máme? Poctivost naša buď tá stará, bezúhoná; tichost, skromnost a pokora tam zachovávaná, kde sa nám ona za sprostáctvo alebo za zbabelost vykladat nemôže. Pracovitost naša buď rozumná, vytrvalost v dobrej veci a v dobrom diele skalopevná; mravy dobré, samým krestanstvom po-

svätené, voždy zachovajme; spravdливость milujme a krivdu nenávidíme; bratrstvo s dobrými nám prajnými ľudmi a národmi prechovávajme; bratstva a priateľstva úlisných však, na úpadku našom pracujúcich, sa varujme; lásku a vernosť k slovanským bratom na veky v srdci pestujme. Na vykorenení hrozného v národe opilstva, všemi silami pracujme!

Keď takto zdokonalený charakter národu, každý jednotlivý úd rodového celku vyrážať bude na sebe, alebo keď tento stane sa podstatou jeho osobnosti: vtedy bude on tak živým, pravým a verným členom národu, že z neho bude možno právom na celý národ zavierať, a v jeho obraze odzrkadlí sa celý národ.

(Pokračovanie nasleduje.)

Nevädza.

Modrý kvietok, modré nebe
Modré je i tvoje oko,
Hneď mi hreje srdce mladé,
Hneď ma raní zas hlboko.

Rád mám kvety, rád nevädzu
V nej sa mi vždy viera zračí,
Rád nebo, rád oko tvoje —
Však oboje sa mi mračí.

Strely letia z oka tvojho
A zas z neba hromy bijú,
A vädnú kvietky, čo v zemi
Chladnej, mraznej biedne žijú.

Však ja ľúbim i zvadlý kvet
Z neba, bár zastrelý
Mrákavy ho, ba ľúbim tiež
Tiež i oka tvojho strely.

Miloslav Dumný.

Stará bájka o sedliakovi a jeho synakovi, ktorý sa v koši kováčstvo vyučil.

Jeden sedliak mal syna jedináčka, ktorého veľmi maznal; bránil mu každú robotu v dome, zakazoval mu pasenie dobytky. Potom ho poslal do školy žeby sa čítať naučil, zvlášte ale aby sa naučil po latinsky. Ale učenie mu samo nechcelo ísť do hlavy, a otec prosil učiteľa, aby synaka ku knižke nesilil.

Tak sa minul rok druhý, a chlapec sa ani šlabikovať nenaučil. A keď sa učiteľ s otcom sišiel, to mu povedal: Viete vy čo gazdíčko, vezmite si vy syna zo školy, lebo vyučanie ho je len márnenie času a zlý príklad pre druhé deti. Zarazil sa veľmi sedliak nad takou rečou učiteľa, ale pomyslel si tak: ku hospodárstvu už viacej decko svoje neupotrebím, bo je priútle, a keď mu knižka do hlavy nejde, tak nech bude kováčom, bo je to vec ľahšia, a hlavu si pri tom myšlienkami nepomúti, a píliť nebude.

Keď si to tak rozmyslel, išiel hneď ku kováčovi a povedal mu: Prišiel som k vám pán majster aby ste prijali synaka môjho za kováčskeho učňa. Dobre vám za to zaplatím, len aby ste pri tom decko moje daromne netrápili. Nech sa len prizerá na robotu vašu. však on to všetko pochopí, bo je to chlapec nadaný, tak že keď dačo len uhladne, nuz to hneď sám urobí.“ —

Kováč sa zarazil nad vypravovaním sedliakovým a začal mu vykladať, že keď chlapec k práci ruku nepriloží a hlavou mysleť nebude, že len čas márníť bude. Ale sedliak mu na to odpovedal: To je už moja vec pán majster; viem ja to dobre jaký je to šikovný chlapec. Len ho vezmite za učňa, ja vám zaplatím, a stane sa z neho dobrý kováč. Načo sa má chudák pariť pri komíne, keďby ste vy z toho koristíť mohli.

Kováč sedliaka neodhovráal ďalej a tak

sa ujednali a shodli na tom, že sa synak bude učiť prizeraním. Keď sa teda takto medzi sebou spravili, vyžiadal si kováč, aby sedliak doniesol veľký koš.

Keď teda sedliak koš priniesol a doviedol synaka, zabil kováč do steny veľký kliniec, zavesil naň koš, a vsadil doň chlapča.

V šmikni sa zo dňa na deň pokračovalo v práci: kováč kul klince, sekery, obruče na kolesá, podkovy a rozličné veci, a chlapča z koša na tú robotu každý deň sa prizeralo, aby sa všetkému vyučiť mohlo. — Ľudia do šmikni prichodivší chytali sa od smiechu za boky, že sedliakovi taká myšlienka napadnúť mohla. Ale on si ani zo smiechu ani z reči ľudských nič nerobil. Len keď tu i tu nazrel sám do šmikne hovoril k synakovi: Pozri synak môj, pozri! a hľad dobre chlapče, aby si žiadnú prácu nepominul, ale račej aby si sa jednu každú dobre naučil. A synak mu odpovedal: No, no len sa nebojte tatko o mňa, však sa ja dobre prizerám a všetko ešte lepšie zrobím jako majster keď budem sám pre seba.

Keď si už chlapec hádam dakolko mesiacov v koši vysedel, prišiel otec k nemu, podakoval sa a znamenite zaplatil kováčovi za pripatrievanie sa synovo.

Jak prišli domov opýtal sa otec syna: A od čoho počneme synku? A syn na to odpovedal: a od čoho že by sme začínali tatko, len treba nám kúpiť nákovu, kladivo, kliešte, mech a železo pre robotu.

Usmiechal sa sedliak že má tak múdreho syna, a nakúpil všetko, čo si len syn zažiadal. Keď už bolo všetko hotové a poustavené, opýtal sa synak otca: A čo mám tatko najprv zrobiť?

No zrob počiatok zo sekerou, bo sa stará už načisto vytupila, tak že sa viac ani nabrúsiť nedá. — Dobre tatko, to vám zrobím sekeru, odpovedal syn.

Pribrali sa teda obidva k práci. Otec ťahal mech, syn obracal v ohni železo, a po-

tom koval i koval. Ale že sa železo prívelmi prepálilo, to sa ozval syn k otcovi:

Viete vy tatko čo, to železo nevystačí na sekeru, bude ho ale hádam dosť na valašku.

Nuž zrob valašku, povedal otec. — Zíde sa ona pri haluzách a čecine v hore.

Z novu trímalo chlapča železo v ohni, a potom kovalo horlive. Ale mu na valašku nepostačovalo železa, a tak povedalo otcovi:

Ani valašky z toho železa nebude; hádam by som vám z neho nôž urobiť mohol? Zíde sa aj nôž, povedal otec.

Synak robil nôž, ale i na ten mal málo železa. Rozhneval sa teda, že sa mu tak ustavične prepáľuje, a tak zavolať v zlosti.

Nič sa viacej z toho zrobiť nedá, musí teda byť z toho ocielka!

Zrob synku ocielku!

Chlapča ešte páľilo železo, vyňalo ho z ohňa i kovalo ostatný kúsok na nákovu ale z neho už viac ocielky byť nemohlo. Prišiel mu teda figel na um i preriekol s úsmechom k otcovi: Najlepšie bude keď vám takú vec zrobím, tatko, na ktorej sa zasmejete.

A jakú? opýtal sa otec.

Poťahujte len mechom i podstavte šafík s vodou, to vám zrobím **bžik**.

Zvedavý otec čo by to ten bžik byť malo ťahal mech, pristavil šafík, a synak vyňal rozpálené stebielko železa i hodil ho do vody. Voda zasyčala a on zavolať: **Bz...ž...i.k!!!**

Ale chlapče čo že si to spravil?

A či ste nevideli, — od smiechu sotvá prehovoril mohúce chlapča odpovedalo — jako sa zrobil bžik?!...

Sedliak sa zastydel z výsledku toho, a celá dedina ho viacej ináčej nomenovala jako Bžikom.

Lebo sa stal sedliak naozaj smiešnym keď si myslel, že sa môže človek čokoľvek v živote len samým prizeraním naučiť.

Poslovenčil Kalinčák.

Literárne, umelecké a vzdelanostné zprávy.

V Skalici vyšiel spis **Physika** čili silozpyt pre slovenské gymnasia, reálky a domáce poučenie. Vzdedel Dr. Ivan Br. Zoch, profesor na gymn. vo V. Revúci. Sošit 3. Strana

91—136. 8°. — Dielo toto najvrúcnejšie porúčame ct. obecenstvu.

Pani Marina Bobula oznamuje v 11. čísle Obzoru a Slovenských Novin č. 44. b. r.

že sa na jej preklad historického románu „**Benňovský**“ od Mühlfeldky ešte 80 predplatkov k vydaniu diela tohoto potrebných nesišlo, že ale v dôvere k ochotnosti p. sberateľov preca behom mesiaca apríla prýy sošit diela vydá, za čím každého mesiaca najmieň jeden sošit nasledovať bude. Každý 4archový sošit stojí 25 kr. a poštou o 5 kr. viac, tedy 30 kr. Dielo bude záležať z 12 sošitov.

Slovenské Noviny rozposlaly pozvy k predplatkom na **sobrané dramatické spisy J. Palárika**. Pôvodca známe dobre pod menom Jána Beskydova, a slovenskému obecnstvu viac netreba, jako sa vyzrozumet v menách, bo práce Beskydove prislúchajú k najobľúbenejším na slovensku. Vydáva spisy tieto spoločnosť „**Minerva**“ v Pešti. My tiež pozvy tento prítomne rozposielame.

Slovanský dobročinný výbor Petrohradský usporiadal dňa 13. apríla v Petrohrade veľkolepy koncert so živými obrazmi z dejín slovanských a s programom rýdze slovanským. Koncert ten prevyšil veľkolepostou svojou všetko, čo Petrohrad dosiaľ v pôstnych koncertoch videl a slyšal a spôsobil na obecnstvo veľký dojem. Celý príjem 3000 rublov, určený je na podporu Slovanov.

Veľmi sme povďační „**Vydavateľstvu Minervy**“ v Pešti, že si zaopatřila litogr. podobizen biskupa **Strossmayera** nášho, ktorá je k dostaniu u „**Vydavateľstva Minervy**, a síce veľký formát za 40 kr. Priali by sme si, aby si náodovci naši v jednotlivých vidiekoch razom u Minervy obraz tento objednali, bo myslíme že sa u nás vsadial etitelia veľkého biskupa najdu, ktorí objednávanie obrazu i pre viacej priateľov podujmú. (Viď I. č. Orla 32.)

Rozposiela sa teraz „**Letopis Matice Slovenskej**“, ročník VII. sv. I. Matičných spisov č. 21., jako i „**Menoslov úradníkov a členov Matice slovenskej** na rok 1870. Vďaka naša správe Matice slovenskej obzvlášte za uverejnenie poslednejšieho spisu, bo v často my sami sme posial neznali, jako s našimi vkladkami a príspevkami sem sa vzťahujúcimi stojíme.

Knihtlačiareň „**Minerva**“ v Pešti vydala knižočku tri poviestky v sebe obsahujúcu: „**Druhá láska**,“ novella od A. Osten. preklad od pani Mariny Bobulovej; „**Polovačka**“ od Mich. Vrba, a „**Učiteľova dcéra**,“ novella od Viederaufa, preklad od Norberta Balažoviča. Cena 50 kr.

Pán Ján Leška, ev. farár bzinský vydal v Skalici **Katechismus** kresťanským dítčkam a zvlášte tým, ktoréž se ku konfirmácii a k prijímaní večere páne pripravujú. Cena 30 kr.

Národné Noviny píšu v č. 22. b. r. v svojej Besednici z Kaloče, kde rodák náš oravský, arcibiskup Jozef Kunszt asi na dva milliony nie pre našské ale pre cudzie ústavy vynaložil, medzi iným i toto:

Nie len v redakcii učiteľských listov, i v redakciach mnohých iných maďarských listov ráta sa na to, že okrem Uhorska nebars čítajú sa jich noviny. Prezřime na príklad len jedno, tiež tu pred nami ležiace číslo módného časopisu „**Divat**“, vydané dňa 7. apríla 1870. Má ono rozličné ilustrácie, ba i vzorky k nedrovaníu, vyšívaniu atď. a medzi tymito nápadná je jedna vzorka s nadpisom: **rendkivüli melléklet „a Divat,“ 1870ki I. évnegyedéhez**, a s podpisom: **tarka himzés szönyegekre**, a síce nápadná preto, že to práca technicky veľmi dokonále vyvedená a malba utešená. A táto vzorka má na ľavom kraji jednu asi $\frac{1}{3}$ palca širokú a asi 5 palcov dlhokú čiernu čiaru; na prvý pohľad by človek myslel, že to dajaký „**Maasztab**“ k oblahčieniu vyšívania pre krásne predplatiteľky, ale číslic pri tom niet; čo to teda môže byť? . . Hm! . . tajomstvo, veľiké tajomstvo, ktoré Bože uchovaj, aby zvedelo maďarské publikum, lebo *actum esset de gloria Hungariae*. Presvedčený o tom, že tieto naše „**Noviny**“ žiadon z toho publikuma nečíta, vysvetlím Vám to hrozné tajomstvo. Ak zpópácaš kde, milý čitateľu, otaznú prílohu „**Divatu**“, podrž túže vzorku oproti svetlu, a vynímeš v čiernej čiare nasledujúci nápis: **Novij ruskij bazar 1869 g. No. 9.**

Páni od **Divatu** teda nehanbia sa upotrebiť výtvary ruskeho umenia a priemyslu, no hanbia sa pred svetom soznať, že to ruské dielo, a rácej dopustia sa nestatočnosti, lže, krádeže: nežli by pred svetom vyznali, že i v „**barbarskom**“ Rusku jest tu i tu dačo, čo s prospechom upotrebiť možno i v našom kultúrnom štáte. Rátali oni na to, ako tí pri tom Eötvösovom organe, že sa jich list do zahranicia nedostane, a maďarské publikum, ak čo zbadá v tej čiernej čiare, že kyrillské znaky len za puhé okrasy držať bude; avšak zklamali sa, bo list jich aj hľa dostal sa i nepozvanému do rúk, ktorý jich tajomstvo aspoň pred slovenským svetom vykřičí, — a domnievate sa, že vari do škodoradosti, či snad z puhej zlosti? . . Nie: . . čímim to len preto, aby znali ľudia konečne, kto potajomne rozširuje a udomáčuje v Uhorsku vzory „**ruskeho barbarismu**“, a — bratia moji, ak Vám este raz takúto vinu naši kulturträgeri za sáry pchat budú: s touto ináče dost nudnou besednicou jim vykolte oči.

Listárň redakcie.

Š. K. v **M. S.** „Smejte sa“ Vám spolu s „Orlom“ poslať nemôžeme, bo je tu porto rozličné. 20 kr. zarátame na budúci polrok. — **J. S.** v **R.** Keď Battyániho zvlaky po viac ako dvacat rokoch zvelebované sú, kdež práve v tom čase Hodža vo vyhnanstve umiera, my za to nemôžeme práve tak, jako i nič o tom povedať a písať, okrem že: tak sa časy menia, tak tento svet beží. — **M. B.** v **S.** Výmenu posielame teraz do Vacova. — **K. K.** v **Z.** Dve prvé čísla sme odoslali via Púcho pod č. 46, avšak ale poslali sem je na žiadosť Vašu z nova. — **P. Žiránsky.** Páni čo rukopis „Obšitníka“ čítali uznali, že sa to dobre čítať dá, že ale všetkým potrebám našim vyhovieť nemôže, bo že je to práca, ktorá sa na javišti previesť nedá, a nám práve na podobných kusoch veľmi schádza. My z našej strany hovoríme, že je veľký rozdiel medzi prácou v dramatickej forme zostavenou a medzi jej predstavovaním na javišti. I tie najchýrenejšie dramatické diela bývajú vždy prepracovávané, keď sa na dejišti predstavovať majú. Tak Šillerovské, tak Shakespearské, tak Góthovské kusy atd. Prosili by sme Vás, aby ste „Obšitníka“ tak prepracovali, žeby ho možno bolo i na dejišti predstaviť. Góthov Faust je viacráz prepracovaný, jakžto dráma i jakžto opera. Všetko čo je nepodstatnejšieho sa pri tom vynaháva, a len to, čo je hlavnou vecou sa zadržáva a predstavuje, jako to Francúzi Jules Barbier a Michel Carré urobili. Tieto dni som dostal oznam viedenský od 5. Mája b. r. o predstavení opery „Margarethe“, známjej to „Grätchen“ Góthovskej vo Faustavi, i viem, že svetochýrny dumný spev Margarethy „Meine Ruh ist hin!“ pri tom tiež vystať nemohol, ktorý Vám tu hoc len v kusom preklade podávam:

Nemám pokoja!
Srdce ma bolí!
Viac ho nenajdem
V mojej nedoli.

Keď jeho nemám
To smrť moja,
A celý svet
Viac nechcem ja.

A biedna hlava
Mi zmútená,
Biednejšia mysol
Roztratená.

Nemám pokoja!
Srdce ma bolí
Viac ho nenajdem
V mojej nedoli.

Za ním len hladim
Von oblokom,
Preňho optúšam
Otcovský dom.

Herská postava
A chodba jará,
A úsmech jeho,
Očú moc, čara,

A reči jeho
Bájny zvuk,
Ach! bozk jeho,
Stisnutie rúk!!

Nemám pokoja!
Srdce ma bolí,
Viac ho nenajdem
V mojej nedoli.

Hruď moja bije
Len za ním,
Keby sa len mohla
Objat s ním,

Bozkávať ho
Jak by chcela,
Pri bozkoch jeho
By zomrela.

— **P. O. H.** v **B. B.** Dve prvé čísla Vám posielame, ťažko nám ale padne za predplatkom až do 1. decembra čakať. — Dôst. p. **J. Ch. B.** Orla Vám posielat budeme; zašlite brošúry.

O Z N A M.

Tretím číslom končíme **prvé** štvrťročie „Orla.“ Vynasnažovali sme sa programu svojmu podľa možnosti dostať a síce i z ohľadu obsahu, i z ohľadu doplnenia zaostalých čísel, — bo len málo dní po pol druhu mesiacu minulo, od kedy ctené obecnosť už tri čísla v ruke má, — i z ohľadu veľkosti, t. j. 4—5 archov každé číslo. Nech nám ctené obecnosť odpustí nejednu alteráciu a fluktuáciu v písomnosti; i to pôjde po krátkych pokusoch. — Papier bude tiež lepší, jaknáhle to okolnosti dopustia.

Vyzývame ct. obecnosť slovenské úctive, obzvlášte ale tých pánov a panie, ktorým tretím číslom predplatok vypršal, k ďalšej účasti a podielubravosti na časopise našom.

T. Sv. Martine, 20. Mája 1870.

Ján Kalinčák,
redaktor „Orla.“

Predpláca sa u redakcie v Turč. Sv. Martine:
celoročne 5 zl. 50 kr., polročne 2 zl. 80 kr., štvrťročne 1 zl. 50 kr. — Pre žiakov celoročne 4 zl. — Vychádza ročne vo 12 sošitoch 4—5 harkov silných každého mesiaca na velikej štvorke.

Nakladateľ **Ján Kalinčák.** — Knihtlačiarско-účastinársky spolok v T. S. Martine.